סדר מצוה יומית

בספר

מצות המלך

הנקרא סמ"ה - והוא סדר מצות היום
מיוסד ללמוד מצוה אחת בכל יום
כתקנת חד מבעלי התוספות
רבינו יצחק מקורביל בעל הסמ"ק ז"ל

וחברו טעמו ומנהגו עם פירוש
מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
בעל משנה הלכות זצוקללה"ה

סדר הלימוד לחודש

כסלו תשפ"ז

מצוה ק' – מצוה קכ"ט

מופץ ע"י

מפעל מצוה יומית

(347) 560-3282

לאזט א מעסעדזש אדער שיקט א טעקסט

MitzvaYomis@gmail.com

צו באקומען די חודש'ליכע לימוד אין איימייל

ירעת התורה

מבצע

מצוה יומית

תפלה קצרה לפני לימוד המצוות

מאת כ"ק מרן הקוה"ט זצוקללה"ה

רִבּוֹן הָעוֹלָמִים מֶלֶךְ עֶלְיוֹן אֲדוֹן הַכֹּל אַב הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת מוֹרִים אֲנַחְנוּ לְךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּקָדְהּ וְהִשְׁתַּחֲוָיָה עַל אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְהִבְדַּלְתָּנוּ מִן הַתּוֹעִים וְקֵרַבְתָּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ וְנָתַתָּ לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים יְשָׁרִים וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַעְתָּ בְּתוֹכֵנוּ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ:

אָנָּא מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים פְּתַח לִבֵּנוּ בְּתוֹרָתֶךָ וְאַחֲרֵי מִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשֵׁנוּ וּמְבִינָתֶךָ תְּבִינֵנוּ לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל לִשְׁמֹעַ לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ וּמִצְוֹתֶיךָ בְּאַהֲבָה לְכֵן לְאֱמֶתָּה וּלְהָבִין עִמְקֵי סוֹדוֹתֶיהָ, וְתַצִּילֵנוּ מִכָּל שְׁגִיאָה וְטָעוּת, וְתָשִׂים בְּלִבֵּנוּ אַהֲבָתֶךָ וְיִרְאָתֶךָ כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ וְכוֹף אֶת יִצְרֵנוּ לְהִשְׁתַּעְבֵּד לָךְ וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָּל רוֹאֵנוּ, וְשָׁוְרֵאוּ מֵעָלוֹתֵינוּ וְלֹא חֶסְרוֹנוֹתֵינוּ, וְכֵן אֲנַחְנוּ מֵהֶם, וְתַגְבִּיהַּ קַרְנֵנוּ לְמַעְלָה, וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל אוֹיֵב, וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלֵינוּ רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחְשְׁבֹתָם וַעֲשֵׂה עִמָּנוּ לְטוֹבָה אוֹת:

וַהֲרֵנִי כּוֹלֵל עַצְמִי בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל בִּלְמוּד הַמִּצְוֹות וְהִלְכוֹתֵיהֶם שֶׁאֲנִי לוֹמֵד הַיּוֹם וּבְכָל יוֹם, וְלֶאֱהֹב כָּל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים וּלְהַכְלֵל בָּהֶם בִּכְלָל וּפְרָט, וִיהִא לְמוּד זֶה עוֹלֶה לְפָנֶיךָ אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כְּאִלּוּ קִיַּמְתִּי כָּל מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו וּגְזֵרוֹתָיו וְנִשְׁלַמָה פָּרִים שִׂפְתֵינוּ, וְזֹכוּת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה עֶבֶד נֶאֱמָן אֲשֶׁר עַל יָדוֹ נָתַתָּ אֵלֶּה הַמִּצְוֹות יַעֲמֹד לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי צֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תּוֹרָתֶךָ לִשְׁמָהּ, וּתְמַהֵר וְתָחִישׁ לְגָאֳלֵנוּ עַל יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ וְתִבְנֶה בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְשָׁם נַעֲבָדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמֹנִיּוֹת:

(אחר הלימוד ואמור גם בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּרָאָנוּ לִכְבוֹדוֹ וכו').

קריאת גדולי וצדיקי הדור זצוק"ל

ללימוד מצוה יומית

(בשנת תשכ"ג)

רצוי עד כמה שאפשר שכל אחד מישראל ישתתף ללמוד את המצוה בציבור כפי שהודע בלוח "מצוה יומית" וגדולה מצוה דרבים. ובזכות לימוד וקיום המצות נזכה לגאולה שלימה במהרה, בברכת כתיבה וחתימה טובה לכל ישראל...

(החתימות לפי סדר הא-ב)

אברהם יפהן
(ר"מ בית יוסף נאוואהרדק)

אברהם יהושע העשיל
(כ"ק אדמו"ר מקאפישניץ)

אברהם קלמנוביץ
(ראש ישיבת מיר)

אהרן קאטלר
(ראש ישיבת בי"מ גבוה לעקוואד)

אליעזר זוסיא פורטיגאל
(כ"ק אדמו"ר מסקולען)

גדליה שארר
(ר"מ במתיבתא תורה ודעת)

יוסף אליהו בר' אליעזר הענקין
(מנהל עזרת תורה)

יוסף ברויער מפפד"מ
(רב ור"מ דקהל עדת ישורון)

יוסף גרינוואלד
(כ"ק גאב"ד פאפא)

יעקב יוסף טוועריסקי
(כ"ק אדמו"ר מסקווירא)

יעקב קמינצקי
(ר"מ מתיבתא תורה ודעת)

יצחק הוטנר
(ר"מ מתיבתא חיים ברלין)

לוי יצחק גרינוואלד
(גאב"ד צעהלים)

מנחם מענדל שניאורסאהן
(כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש)

מרדכי שלמה פריעדמאן
(כ"ק אדמו"ר מבויאן)

מרדכי שלום יוסף פריעדמאן
(כ"ק אדמו"ר מסדיגורא)

משה פיינשטיין
(ראש ישיבת תפארת ירושלים)

שלמה הלברשטאם
(כ"ק אדמו"ר מבאבוב)

שמואל בלאאמוה"ג מוהרש"ב
(גאב"ד מאטרסדארף)

ידוע כי ה**לב שמחה מגור** קבע שיעור יומי בספה"ק 'מצות המלך'

לימוד מצוה יומית - חודש כסלו תשפ"ז

פרשת תולדות

מיטוואך א'	ק	לא יזח החושן
דאנערשטאג ב'	קא	שלא לקרוע המעיל
פריימאג ג'	קב	אכילת חטאת ואשם
שב"ק ד'	קג	מצות הקטרת קטורת

פרשת ויצא

זונטאג ה'	קד	איסור קטורת זרה
מאנטאג ו'	קה	מחצית השקל
דינסטאג ז'	קו	קידוש ידים ורגלים
מיטוואך ח'	קז	מצות שמן המשחה
דאנערשטאג ט'	קח	שלא יסוך בו זר
פריימאג י'	קט	שלא לעשות כמוהו
שב"ק י"א	קי	שלא לעשות קטורת

פרשת וישלח

זונטאג י"ב	קיא	אכילת תקרובת ע"ז
מאנטאג י"ג	קיב	מצות שביתת הארץ
דינסטאג י"ד	קיג	איסור בשר בחלב
מיטוואך ט"ו	קיד	משפט מות בשבת

פרשת וישלח

דאנערשטאג ט"ז	קטו	מצות מעשה העולה
פריימאג י"ז	קטז	מצות קרבן מנחה
שב"ק י"ח	קיז	איסור שאור ודבש

פרשת וישב

זונטאג י"ט	קיח	לא להקריב בלי מלח
מאנטאג כ'	קיט	מצות מליחת הקרבן
דינסטאג כ"א	קכ	קרבן ב"ד שטעו
מיטוואך כ"ב	קכא	קרבן חטאת יחיד
דאנערשטאג כ"ג	קכב	מצות עדות
פריימאג כ"ד	קכג	קרבן עולה ויורד
שב"ק כ"ה	קכד	מליקת חטאת העוף

פרשת מקץ

זונטאג כ"ו	קכה	לא ישים עלי' שמן
מאנטאג כ"ז	קכו	לא יתן עלי' לבונה
דינסטאג כ"ח	קכז	הוספת חומש במעשר
מיטוואך כ"ט	קכח	קרבן אשם תלוי
דאנערשטאג ל'	קכט	קרבן אשם ודאי

לשמוע שיעור יומי בסדר המצות (אידיש)

קול אונגוואר: 605-477-4427 אחריו 3 ואחריו 1

חודש כסלו נתנדב ע"י

הרה"ח ר' אליעזר פרידמאן שליט"א

לעילוי נשמת אמו

מרת חנה בת ר' אליעזר ע"ה

נלב"ע ג' כסלו תש"ע

להשיג את ספר "מצות המלך"

בהוצאת מכון משנה הלכות - אונגוואר

להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

1578 53rd Street
Brooklyn, N.Y. 11219

(718) 851-0806

KhalUngvar@gmail.com

וּכְעֵין תְּפִלִּין שֶׁנִּצְטַוּוּ הַכֹּל לְהַנִּיחַ בְּקָצַת הַגּוּף לְזִכָּרוֹן, וְהוֹסִיפוּ לַכֹּהֵן גַּם זֶה לְגַדֵּל עֲנָיָנוֹ (חינוך).

יומא כה. זבחים טו: יט. רמב"ם הח' כלי המקדש פ"י, סה"מ מ"ע ל"ג, סמ"ג עשין קע"ג.

מִצְוָה ק

שֶׁלֹּא יָסוּר הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפוֹד (לא תַעֲשֶׂה נ"ט)

הִזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לְהָסִיר הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כח, כח) 'וְלֹא יָזַח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפוֹד'.

מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. שֶׁרָצָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְטוֹבָתֵנוּ לְזַכּוֹתֵנוּ בְּהַגְדָּלַת אוֹת הַבַּיִת הַקָּדוֹשׁ, וְלִהְיוֹת כָּל אֲשֶׁר בּוֹ מְכֻוָּן וְקָבוּעַ עַל מְכוֹנוֹ, בֵּין עָנְיַן כֵּלָיו וּבֵין כְּלֵי הַמִּשְׁרְתִים בְּגוֹן מַלְבּוּשֵׁיהֶם, הַכֹּל יִהְיֶה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת שֶׁלֹּא יֶחְסַר שׁוּם נוֹי, וּמִזֶּה שֶׁלֹּא יָזַח הַחֹשֶׁן נָע וָנָד עַל לוּחַ לִבּוֹ (חינוך). וְעַל דֶּרֶךְ הָרֶמֶז כִּי הַמַּעֲמִיד דַּיָּן שֶׁאֵינוֹ הָגוּן כְּאִלּוּ נָטַע אֲשֵׁרָה (סנהדרין ז:), שֶׁהַחֹשֶׁן מְכַפֵּר עַל מִשְׁפָּט הֶעָקוּל וְאֵפוֹד מְכַפֵּר עַל עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ג, ד) 'וְאֵין אֵפוֹד וּתְרָפִים' (זבחים פח:). וּבָא לְרַמֵּז שֶׁיְּהֵא הַחֹשֶׁן תָּמִיד קָבוּעַ

משנה הלכות

מניח למטה מהמצנפת, ולא הוה יתר בגדים ויכול להניחם אף בשעת עבודה[טו].

ק) מעשה חושן ואפוד. החושן והאפוד משמונה בגדים של כהן גדול[א]. החושן ניתן כנגד לבו לפניו, והאפוד מאחריו, מכוון כנגד החושן שלפניו[ב], ובאפוד כמין ב' ידות יוצאות ממעשה אפוד בעצמו שחוגר עצמו בו[ג]. קושר הטבעות שהיו באפוד בפתיל תכלת[ד].

מהות הלאו וזמנו. המפסיק חיבורן דרך קלקול לוקה[ה]. ודעת החינוך דדוקא כשפורקן בשעת עבודה חייב. והיראים במצוה ש"ל כתב כשהכהן גדול לבוש אסור להזיח חושן מעל האפוד, אבל כשאינו לבוש בהן אינו מדבר, שהרי בטבעת התחתונה של החושן המרוכסות בפתיל תכלת אל טבעת הכתפות אשר ממעל לחשב האפוד הכתוב מדבר בהן, ובשעה שאינו לבוש בהן היה עושה אותן טבעות מאחות ועומדות, שאי

טו. שם ה"ו. **ק) א.** רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ח ה"ב. **ב.** רמב"ם שם פ"ט הי"א. **ג.** שם ה"ט. **ד.** שם ה"י. **ה.** שם.

עַל הָאֵפוֹד לְיַסֵּר הָעוֹבְרִים. וּלְעוֹלָם גַּבֵּי עֲבוֹדָה זָרָה כְּתִיב 'יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ', וְלָכֵן 'לֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפוֹד'.

יומא עב. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ט, סה"מ ל"ת פ"ז פ"ח, סמ"ג לאוין רצ"ח רצ"ט, יראים ש"ל של"א.

מִצְוָה קא

שֶׁלֹּא לְקָרֵעַ פִּי הַמְּעִיל (לא תַּעֲשֶׂה ס')

הַזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לְקָרֵעַ מְעִיל שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כח, לב) 'שָׂפָה יִהְיֶה לְפִיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֹרֵג כְּפִי תַחְרָא יִהְיֶה לּוֹ לֹא יִקָּרֵעַ'. וּבִכְלַל הַלָּאו גַּם הַקּוֹרֵעַ בִּגְדֵי כֹּהֵן הֶדְיוֹט.

מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. לְפִי שֶׁהַקְּרִיעָה דָּבָר שֶׁל גְּנַאי אֶצְלֵנוּ וְעִנְיַן הַשְׁחָתָה, וְאַף בְּפִי הַכֶּגֶד, נִתְרַחַקְנוּ מֵהַדָּבָר וְהִזְהִרְנוּ עָלָיו בְּלָאו כְּדֵי שֶׁיִּלְבְּשֵׁהוּ הַלּוֹבְשׁוֹ בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה וּבְנַחַת בְּדֶרֶךְ כָּבוֹד (חינוך). וְעַל דֶּרֶךְ הָרֶמֶז שָׁיָשִׂים הַכֹּהֵן עוֹד חוֹמָה חֲזָקָה לְפִיו סָבִיב שֶׁלֹּא יִקָּרֵעַ, אַחַר שֶׁהוּא הַמַּעְתִּיר

משנה הלכות

אפשר לו ללובשן בעודן מחוברות. והרמב"ם לא ביאר דעתו בזה, ובמנחת חינוך הקשה על החינוך מהש"ס, עיין שם, ולא הרגיש בדברי היראים גם כן, וצריך עיון. ונוהג בזמן הבית בזכרים ונקבות.

קא) גדרי האיסור. הקורע כל בגדי כהונה דרך השחתה לוקה, מוסיף עליו מעיל כהן גדול שהקורעו אפילו שלא בדרך השחתה[א]. הקורע על מנת לתקן בבגדי כהן הדיוט ודאי דאינו עובר, ובמעיל אפשר דעובר[ב]. בגדים שבלו ונפסלו לעבודה נראה דאינו עובר על לאו זה[ג], ומבלאי מכנסי כהנים היו מפקיעין פתילות למנורה[ד]. הקורע אחר קורע צריך עיון אי עובר כיון דכבר נפסלו, או דלמא השחתה איכא.

בניתז עליו דם חטאת. בגד שניתז עליו דם חטאת צריך כיבוס בעזרה[ה]. יצא לחוץ ונטמאה קורעין הבגד ומשיירין בו כדי מעפורת שיקרא בגד וטהור מן התורה, ומכניסו בעזרה ומכבסו[ו]. מעיל שניתז עליו

קא) א. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ט ה"ג. ועיין במשנה למלך שם בשם קרבן חגיגה, ועיין מנחת חינוך. **ב.** עיין מנחת חינוך. **ג.** מנחת חינוך. **ד.** רמב"ם שם פ"ח ה"ו, ועי' משנה למלך שם ה"ה. **ה.** רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ח ה"א. **ו.** שם הי"ט.

וּמִתְפַּלֵּל עַל יִשְׂרָאֵל עַם קָדְשׁוֹ לֹא יֵצֵא מִפִּיו דָּבָר מְגֻנֶּה, וְהַקּוֹשֵׁר וְהַתּוֹפֵר לֹא יַעֲשֶׂה פֵּרוּד וּקְרִיעָה, וּקְרָעִים תַּלְבִּישׁ נוּמַת הַשֵּׂכֶל. וְאַחַר שֶׁהַגּוּף לְבוּשׁ הַנֶּפֶשׁ וְהַמְּעִיל לְבוּשׁ הַגּוּף וּקְשׁוּרִים זֶה בָּזֶה, רָאוּי שֶׁלְּבוּשׁ הַנֶּפֶשׁ הַנִּקְרָא חֲלוּקָא דְרַבָּנָן לֹא יִקָּרַע.

מראה מקומות - עיין מצוה ק'.

מִצְוָה קכ

שֶׁיֹּאכְלוּ הַכֹּהֲנִים קָרְבָּנוֹת (מִצְוַת עֲשֵׂה מ"ב)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַכֹּהֲנִים לֶאֱכֹל בָּשָׂר מִן קְצָת קָרְבָּנוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כט, לג) 'וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם', וְאָמְרוּ רַז"ל (פסחים נט:) 'כֹּהֲנִים אוֹכְלִים וּבְעָלִים מִתְכַּפְּרִין'.

משנה הלכות

ויצא לחוץ ונטמאה, מכניסו פחות פחות מג' על ג' ומכבסו[ח]. ובחידושי הקשתי מכאן אחידושי ר"ח הלוי[ט] דסבירא ליה הנכנס לבית המקדש מאחוריו חוץ מחוטמו מלובש בכלים טמאים אפילו כולם בפנים אינו חייב דנגררים בתר גופו, ולגבי האדם לא נקרא ביאה כל זמן שחוטמו בחוץ, אם כן במעיל שנטמא ויצא מבחוץ ילבישנו כהן ויכנס דרך אחוריו ויכבסו המעיל, גם בגדי כהן הדיוט למה קורעין אותו, וצריך עיון. ונוהג בזמן הבית.

קכ) מצות אכילת קדשים. אכילת החטאת והאשם והשלמי ציבור מצות עשה[א]. אכילת קדשים קלים אי הוי בכלל המצוה, הארכתי בזה בס"ד בספרי (שו"ת ח"ג סי' רי"ז), ופלא על הצל"ח בביצה (יט: ד"ה לבית הפסול) שנסתפק אי יש מצות עשה באכילת קדשים קלים, ולעת עיונו נעלמו מיניה דברי הרמב"ם בספר המצוות (מצוה פט) שכתב דנגרר בתר המצוה עיין שם. גם הצל"ח בברכות (ב. ד"ה שם משעה) פשיטא ליה דאכילת תרומה הוה מצות עשה. ועיין יראים מצוה שצ"ה, ובתוס' בנדרים (ד: ד"ה ההיא) ובירא"ש שם דגם קדשים קלים הוה מצות עשה, וגם רש"י פסחים (נט:) ורמב"ם בפירוש המשניות (אהלות פי"ח) כתבו מפורש דאכילת קדשים קלים הוה מצות עשה, וצריך עיון גדול. נשים שאכלו קדשים קלים נכללים במצוה זו, עיין בספר המצוות להרמב"ם במצוה הנ"ל, והמנחת חינוך מסתפק בזה

ז. ע"פ משלי כג, כא: 'וקרעים תלביש נומה'. **ח.** שם ה"כ. **ט.** הל' טומאת צרעת פט"ז ה"ח. **קכ) א.** רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"י ה"א.

מִשְׁפָּרְשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי רָצָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיֵּהָנוּ מִשְׂרָתָיו מִפַּת בַּג הַמֶּלֶךְ, וְיִהְיֶה כַּפֶּרַת הַבְּעָלִים תָּלוּי בַּאֲכִילָתָם, וּמִפְּנֵי זֶה יְכַבְּדוּ מְשָׁרְתֵי ה' וְיִתְּנוּ לָהֶם הַמַּתָּנוֹת וְהַמַּעֲשְׂרוֹת, כְּמוֹ שֶׁגַּם נִתְחֵי הַקָּרְבָּן הָיוּ מִתְחַלְּקִים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מָנָתוֹ. וּמֵהַנְהָגַת הַכָּבוֹד אֶל הַקָּרְבָּן שֶׁהַכַּפָּרָה תְּלוּיָה בּוֹ לִהְיוֹתוֹ נֶאֱכָל לְהַמְשָׁרְתִים בְּעַצְמָם, וְלֹא שֶׁיִּתְּנוּהוּ לְעַבְדֵיהֶם אוֹ יְמַכְּרוּהוּ לְכָל קוֹנֶה אוֹ יִתְּנוּהוּ לַכֶּלֶב. וְכֵן מִן הַכָּבוֹד הוּא שֶׁיֵּאָכֵל בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה זְמַן אֲכִילָתוֹ הַרְבֵּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יַסְרִיחַ וְיֹהֵא הַנֶּפֶשׁ קָצָה בְּקָדְשֵׁי ה' (חינוך). וְכָל זֶה מַרְאֶה עִנְיָן גְּדֹלָה וַחֲשִׁיבוּת, וְהַכֹּל עַל הַיְסוֹד הַקָּבוּעַ כִּי בְּהַנְהָגַת הַכָּבוֹד וְהַגְּדֻלָּה לִקְדֻשַּׁת ה' יַנִּיחַ בְּלִבֵּנוּ יִרְאָתוֹ, וְתַגְבִּיר כֹּחַ הַשֵּׂכֶל עַד שֶׁנִּזְדַּכֵּךְ עַצְמֵנוּ לַעֲבוֹדַת ה'. וְיֵשׁ מִכָּאן רֶמֶז לְסְעוּדַת בְּרִית מִילָה שֶׁהָאָב מְתַכַּפֵּר עַל יְדֵי הָאוֹכְלִים מִמֶּנָּה (עיר מקלט (לר' דוד מלידא) פר' תצוה מצוה קג).

פסחים נט: זבחים נה. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"י, סה"מ מ"ע פ"ט, סמ"ג עשין קפ"ד, רמב"ן שורש י"ב, יראים שצ"ה.

משנה הלכות

ואישתמיטתיה דברי ספר המצוות הנ"ל. ומצוה זו כוללת כהנים ועבדים וישראלים, כל אחד אם אוכל חלקו מקיים המצוה[ב].

חלוקת קדשים. כהן הראוי לעבודה חולק ואוכל, היה טמא בשעת הקרבה אפילו טיהר עצמו לערב אינו חולק[ג]. אין חולקין מנחה כנגד מנחה, כגון מנחת מאפה כנגד מנחת סולת, ואפילו מחבת כנגד מחבת או סולת כנגד סולת או עוף כנגד עוף ולא חטאת כנגד חטאת, אלא חולקין כל חלק וחלק בשוה[ד]. קטן אינו חולק אף על פי שמותר להאכילו, וכן אשה ואנדרוגינוס שנאמר (ויקרא ז, י) 'איש', אבל בעל מום חולק[ה].

מקום אכילתן. קדשי קדשים נאכלין בעזרה[ו], קדשים קלים בכל העיר (ירושלים)[ז], ותרומה בכל ארץ ישראל[ח], ונוהג בזמן הבית.

ב. עיין מנחת חינוך. **ג.** רמב"ם שם הי"ט. **ד.** שם הט"ו-ט"ז. **ה.** שם הי"ז. **ו.** שם ה"ג. **ז.** שם הל' בית הבחירה פ"ז הי"ד. **ח.** עיין שם הל' תרומות פ"ב הי"ז.

מִצְוָה קג

דִּין הַקְּטֹרֶת (מִצְוַת עֲשֵׂה מ"ג)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַכֹּהֲנִים לְהַקְטִיר קְטֹרֶת סַמִּים פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם עַל הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל, ז) **'וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ' וְגוֹ'.**

מִשֶּׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. יְדוּעַ כִּי עִנְיַן הָרֵיחַ הַטּוֹב הוּא דָּבָר שֶׁנַּפְשׁ אָדָם נֶהֱנֵית בּוֹ וּמִתְאַוָּה אֵלָיו, וּמוֹשֵׁךְ הַלֵּב הַרְבֵּה. וְרֵיחַ הַקְּטֹרֶת הָיָה הָרֵיחַ הַטּוֹב מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי אָדָם, עַד שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (תמיד פ"ג מ"ח) שֶׁהָיוּ מְרִיחִים בּוֹ מִירִיחוֹ עַד יְרוּשָׁלַיִם (חינוך). וְהָרֵיחַ הַטּוֹב הָרוּחָנִי הַזֶּה מְשַׁבֵּר

משנה הלכות

קג) עשיית הקטרת. אחד עשר סמני הקטורת הן, ד' מפורשים בתורה, וז' מדברי קבלה[א]. וזה מעשהו, לוקחין צרי וצפורן חלבנה ולבונה, משקל שבעים מנה מכל אחד ואחד, מור וקציעה שבולת נרד וכרכום משקל ששה עשר מנה מכל אחד, קושט משקל י"ב מנה, וקינמון משקל ט' מנה, קילופה משקל שלשה מנה, סך הכל שלש מאות ושישים ושמונה מנה, ושוחקן הדק היטב, ומוסיפין רובע הקב מלח סדומית, וכיפת הירדן ומעלה עשן כל שהוא, ומקטיר מנה אחת בכל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בין הערבים, והם שס"ה מנה כנגד ימות החמה, ושלשה מנין יתרין שהיו היה כהן גדול מכניס מלא חפניו ביום הכיפורים[ב]. מנין משקלן של סמנים לא מצינו בקרא, וכתב היראים (סי' רעט) דהם הלכה למשה מסיני ואסמכוה אקרא (שה"ש ד, יג) 'שלחיך פרדס רימונים', 'שלחיך' בגימטריא הכי הוה [שסח]. ודעת רש"י[ג] והרמב"ן[ד] דלא קפיד קרא רק על ד' סממנים, ויקחו עמהם עוד סמים טובים כמעשה הרוקחים ואין קפידא בדבר, ושאר ראשונים חולקים. מצותה לפטם לכל השנה, פטמה במתכונתה אפילו פרס בשחרית ופרס בין הערבים כשיעור הקטורת פעם אחת כשרה להרמב"ם[ה], ולרש"י[ו] אינו כשר עד שיעור שני הקטרות[ז].

הקטרתו. הקטרתו מצוה בכל כהן, אלא שלא הניחו כהן מעולם להקטיר פעמים מפני שמעשרת[ח]. עברו ולא הקטירו בשחרית יקטירו בין הערבים, להרמב"ם[ט] רק

קג) א. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ב ה"א. **ב.** שם ה"ג. **ג.** כריתות ו: ד"ה י"א סמנים. **ד.** על הפסוק בשמות ל, לא. קח לך סמים. **ה.** רמב"ם שם ה"ח. **ו.** כריתות שם ד"ה במתכונתה. **ז.** משנה למלך שם ומנחת חינוך. **ח.** יומא כו: ועיין רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ד ה"ז. **ט.** עיין לחם משנה ברמב"ם שם פ"ג ה"א.

הַתַּאֲוֹת הַנַּשְׁמִיוֹת בָּאָדָם. וּבַזֹּהַר (ח״ב ריח: זו״ח יג.) ׳כְּתִיב ׳קְטֹרֶת׳ כָּל מַאן דְּאָרַח בֵּיהּ בְּהַאי עָשָׁן דִּקְטֹרֶת אִיעֲבַר מִינֵּיהּ זְהֲמָא וְטִנּוּפָא דְּיֵצֶר הָרָע, וְלָא הֲוֵי לֵיהּ אֶלָּא לֵב אֶחָד לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּכְמוֹ דְּצִיץ הָיָה קָאֵים עַל גַּבָּא כֵּן הַקְּטֹרֶת, דְּלֵית לָךְ דְּאַתְבַר סִטְרָא אַחֲרָא כְּמוֹ הַקְּטֹרֶת׳. וְעַל דֶּרֶךְ הָרֶמֶז כִּי ׳קְטֹרֶת׳ הוּא לְשׁוֹן הִתְקַשְּׁרוּת (כְּמוֹ ׳קְטָרָא׳ שֶׁהוּא בִּלְשׁוֹן תַּרְגּוּם קֶשֶׁר), וּמִתּוֹךְ הַקְּטֹרֶת בָּא הַשֶּׁפַע מִלְמַעְלָה לְמִדַּת מַלְכוּת וּמְשָׁם עַל הַמַּקְטִיר, וְעַל כֵּן הָיְתָה מְעַשֶּׂרֶת אֶת הָעוֹסֵק בָּהּ (יומא כו.), וְאֵין לְךָ קָרְבָּן חָבִיב לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ הַקְּטֹרֶת.

כריתות ו. מנחות מט. רמב״ם הל׳ תמידין ומוספין פ״ג, והל׳ כלי המקדש פ״ב, סה״מ מ״ע כ״ח, סמ״ג עשין קס״ז.

מִצְוָה קד

שֶׁלֹּא לְהַקְטִיר בְּמִזְבַּח הַזָּהָב חוּץ מִקְּטֹרֶת (לֹא תַעֲשֶׂה ס״א)

הַזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לְהַקְרִיב עַל הַמִּזְבֵּחַ כִּי אִם קְטֹרֶת שֶׁבְּכָל יוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל, ט) ׳לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קְטֹרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֶסֶךְ לֹא תִסְּכוּ עָלָיו׳.

משנה הלכות

פרס, ולהחינוך כל המנה. קיום המצוה הוא כך, כהן נוטל כלי מלא קטורת גדוש, ובזך שמו[ו], אחר תמיד של בין הערביים קודם הטבת נרות כולן, ואחר הטבת ה׳ פתילות[יא], ופורשין כל העם מן ההיכל ומבין האולם למזבח[יב], ומשליך הקטורת על הגחלים אשר על המזבח ומשתחוה ויוצא[יג]. ונוהג בזמן הבית בזכרי כהונה.

קד) במה שימש מזבח הזהב. מזבח הזהב משמש להקטיר קטורת עליו בכל יום ערב ובוקר[א], ולמתן דמים עליו ביום הכיפורים מפר השעיר שנכנס דמו לפני ולפנים[ב], ומתן דמים של פר כהן משיח, ופר העלם דבר של ציבור, ושעירי עבודה זרה[ג].

סדר קטורת ביום הכיפורים. לפנים מן הפרוכת לא היו מעלים הקטורת רק פעם אחת בשנה הכהן גדול ביום הכיפורים, שנכנס עם הקטורת ששחקה יפה יפה כדי

י. רמב״ם שם ה״ד. **יא.** חינוך, ועיין רמב״ם שם פ״ו ה״ד ובכסף משנה ולחם משנה שם. **יב.** רמב״ם שם פ״ג ה״ג. **יג.** שם ה״ז. **קד) א.** רמב״ם הל׳ כלי המקדש פ״ב הי״א. **ב.** שם הל׳ מעשה הקרבנות פ״ה הי״ב. **ג.** שם הי״ג.

מִשְׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. כְּמוֹ שֶׁהַמָּנוֹת מְחֻלָּקִים כָּךְ הַמִּזְבְּחוֹת, כִּי בָּאָה הַצָּוָאָה לַעֲשׂוֹת בְּדֶרֶךְ קֶבַע לְעוֹלָם וְלֹא נוֹסִיף וְלֹא נִגְרַע, כִּי הַתּוֹסֶפֶת וְהַגֵּרָעוֹן בַּמְכָוָן בִּשְׁלֵמוּת קִלְקוּל הוּא, וְכָל מִצְוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵם בִּשְׁלֵמוּת וּתְמִימוּת, וְעַל כֵּן אֵין לְשַׁנּוֹת. וְיֵשׁ לַמְקֻבָּלִים בְּכָל אַחַת טְעָמִים נִפְלָאִים וְסוֹדוֹת עֲמֻקִים (חינוך). וְעַל דֶּרֶךְ הַפְּשָׁט הוּא עַל דֶּרֶךְ שֶׁכָּתַבְנוּ (מצוה צ״ח) לְהַגְדִּיל הַבַּיִת וּלְכַבְּדוֹ וּלְרוֹמְמוֹ בְּעֵינֵי הָרוֹאִים, כִּי כֵּן דֶּרֶךְ בְּנֵי אִישׁ הָעֲשִׁירִים הַמְכֻבָּדִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שֻׁלְחָנוֹת אֶחָד לַאֲרוּחַת עֶרֶב וּבֹקֶר, וְאֶחָד לִסְעוּדַת הַיּוֹם עִם מֵרֵעִים, וְאֵין מִן הָרָאוּי לְשַׁנּוֹת מִזֶּה לָזֶה, סְעוּדַת הַיּוֹם לָעֶרֶב וּבֹקֶר. וְאָמְרוּ רַז״ל (מנחות צז.) ׳בְּזְמַן הַמִּקְדָּשׁ אָדָם מֵבִיא קָרְבָּן וּמִזְבֵּחַ מְכַפֵּר, וְעַכְשָׁיו שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל אָדָם מְכַפֵּר׳. וְכָל עִנְיַן הַגְּדֵלָה בַּמִּקְדָּשׁ כְּדֵי שֶׁכְּשֶׁיִּרְאֵהוּ יִכָּנֵם בְּלֵב הָאָדָם מוֹרָא וַעֲנָוָה.

כריתות ו.: רמב״ם הל׳ כלי המקדש פ״ב, סה״מ ל״ת פ״ב, סמ״ג לאוין רצ״ט.

משנה הלכות

שתהא דקה מן הדקה, ולקח ממנו מלא חפניו ונתנו בכף, וכל כהן גדול היה נוטל כמלא חפניו שלו, ונכנס בין שני בדי הארון, ובבית שני על אבן שתיה, ונותן כף הגחלים ועליה הקטורת עד שנתמלא הבית כולה עשן, ומתפלל תפילה קצרה ויוצא[ד].

האיסור. אם עבר והעלה שם קטורת נדבה עבר על לאו זה[ה]. ונוהג בבית המקדש בזכרי כהונה.

ד. שם הל׳ עבודת יום הכיפורים פ״ד ה״א. **ה.** שם הל׳ כלי המקדש פ״ב הי״א.

פָּרָשַׁת כִּי תִשָּׂא יֵשׁ בָּהּ ד' מִצְוֹות עֲשֵׂה וְה' לֹא תַעֲשֶׂה

מִצְוָה קה

דִּין מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (מִצְוֹת עֲשֵׂה מ"ד)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיִּתְּנוּ מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל לְצֹרֶךְ קָרְבְּנוֹת הַצִּבּוּר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה, בֵּין עָשִׁיר בֵּין עָנִי, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל, יג) 'זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל', וּלְדַעַת קְצָת פּוֹסְקִים מִבֶּן י"ג שָׁנָה.

מִשְׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל וּלְזַכּוֹתָם שֶׁיִּהְיֶה יַד כֻּלָּם שָׁוָה בִּדְבַר הַקָּרְבָּנוֹת הַקְּרֵבִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּכָל הַשָּׁנָה. וְשֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר שָׁוִים בְּמִצְוָה אַחַת לְפָנָיו, לְהַעֲלוֹת זִכְרוֹן כֻּלָּם עַל יְדֵי הַמִּצְוָה שֶׁהֵם כְּלוּלִים בָּהּ יַחַד לְטוֹבָה. וְאָמְרוּ חַז"ל (מגילה יג:), 'אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֵי מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם

משנה הלכות

קה) נתינת השקלים. 'באחד באדר משמיעין על השקלים' כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו, בט"ו בו ישבו השולחנים בכל מדינה ומדינה ותובעים בנחת וכל אחד נותן חצי שקל, מעשרים וחמשה בו ישבו במקדש לגבות וכופין וממשכנין אותם ואפילו כסותם[א]. ולא יתן פרוטה פרוטה בפעמים רבות אלא נותנו כולו בפעם אחת[ב], בין עני בין עשיר. היה מטבע גדול משל הקדש נותן מטבע של אותו זמן, ואם היה המטבע באותו זמן פחותה ממחצית השקל צריך להוסיף, ולעולם אינו שוקל פחות מחצי השקל שהיה בימי משה[ג].

החייבים והפטורים. הכל חייבים במחצית השקל כהנים לוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים. אבל, נשים ועבדים וקטנים פטורים, ואם נתנו מקבלין מהם. קטן שהתחיל אביו ליתן עליו שוב אינו פוסק עד שיגדיל ויתן לעצמו[ד].

שאר פרטי דינים. ממשכנין על השקלים, ואין ממשכנין את הכהנים לעולם מפני דרכי שלום, אבל תובעין אותן עד שיתנו[ה]. שנים שהביאו שקל שלם בין שניהם חייבים ב'קלבון', פירוש יוסיפו פרוטה מה שצריכין ליתן לשולחני כדי לפרוט[ו]. והכהנים פטורין

קה) א. רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ט. **ב.** שם ה"א. **ג.** שם ה"ה-ו. **ד.** רמב"ם שם ה"ז. **ה.** שם ה"י. **ו.** שם פ"ג ה"א.

שֶׁעָתִיד הָמָן לִשְׁקֹל שְׁקָלִים עַל יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הִקְדִּים שְׁקִלֵּיהֶן לִשְׁקָלָיו, וְהַיְנוּ דִּתְנַן (שקלים פ"א מ"א) 'בְּאֶחָד בַּאֲדָר מַשְׁמִיעִין עַל הַשְּׁקָלִים'. וּבְשֵׁם רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל מָצָאתִי כָּתוּב, שָׁקַלְתִּי בְּמוֹפֶת רְבִיעִית הַדָּם שֶׁל אָדָם שֶׁשִּׁשָּׁרוּ חֲז"ל שֶׁהַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ, הוּא מִשְׁקַל כ"ה סְלָעִים (תוס' סוטה ה. ד"ה אדם), וּמִשְׁקַל הַשֶּׁקֶל שֶׁבַּתּוֹרָה הוּא סֶלַע, נִמְצָא מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל הוּא חֲצִי סֶלַע, וּכְשֶׁתְּחַלֵּק רְבִיעִית דָּם עַל חֲצִי סְלָעִים יִהְיוּ חֲמִשִּׁים סְלָעִים, וַהֲלָכָה בְּבֵית הִלֵּל שֶׁתְּרוּמָה בֵּינוֹנִית הוּא אֶחָד מֵחֲמִשִּׁים (תרומות פ"ד מ"ג), נִמְצָא חֲצִי סֶלַע הוּא הַתְּרוּמָה מֵרְבִיעִית דָּם, שֶׁהוּא חִיּוּתוֹ שֶׁל אָדָם. וְזֶהוּ הַתְּרוּמָה שֶׁנִּזְכָּר בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בַּתּוֹרָה שֶׁהוּא 'לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם' (שמות שם טו), וְהֵבֵן, וְהוּא פֶּלֶא (עיר מקלט (לידא) מצוה קז). וְאִיתָא בְּתַנְחוּמָא (כי תשא י), 'לְפִי שֶׁחָטְאוּ בַּחֲצִי הַיּוֹם יִתְּנוּ מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל, ר' יוֹחָנָן אָמַר עַל שֶׁעָבְרוּ עַל עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת יִתֵּן כָּל אֶחָד עֶשְׂרִים גֵּרָה שֶׁהוּא מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר לְפִי שֶׁמָּכְרוּ בְּכוֹרָה שֶׁל רָחֵל בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף וְנָטַל כָּל אֶחָד מַטְבֵּעַ, יִתֵּן כָּל אֶחָד מַטְבֵּעַ'. וְעַל דֶּרֶךְ הָרֶמֶז הוּא שֶׁיַּחְשֹׁב אָדָם בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא אֵינוֹ אֶלָּא חֵצִי, וְאֵינוֹ שָׁלֵם כָּל זְמַן שֶׁהוּא נִפְרָד מֵחֲבֵרוֹ, וּבְהִתְחַבֵּר עִם יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ נַעֲשֶׂה שָׁלֵם (פני דוד פר' כי תשא אות ה). וְכֵן כְּבִיכוֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל עַמּוֹ (זו"ח עב:).

שקלים פ"א, רמב"ם הל' שקלים פ"ה, ספר המצוות מצות עשה קע"א, סמ"ג עשין מ"ה.

משנה הלכות

מן הקלבון[ח]. זמן הנתינה מאחד באדר עד כ"ה באדר, מכאן ואילך ממשכנין[ט]. המפריש שקלו ונאבד, חייב באחריותו כל זמן שלא הגיע ליד גזבר, נאבד מיד גזבר אינו חייב באחריותו[י]. עיר ששלחו שקלם ונאבדו מהשליח על מי לשלם האבידה, וכן האחים והשותפין, והשוקל שקלו לאחרים, ומעות שנמצא בין תיבה של שקלים לתיבה של נדבה ועוד פרטי דינים, עיין רמב"ם הל' שקלים. ונוהג מצוה זו בכל מקום בזמן הבית.

ז. ראה שבת לא: וברש"י ד"ה רביעית. ח. שם ה"ב. ט. שם פ"א ה"ט. י. שם פ"ג ה"ח.

מִצְוָה קו

מִצְוַת קִדּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם (מִצְוַת עֲשֵׂה מ"ח)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַכֹּהֲנִים לְקַדֵּשׁ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם לָעֲבוֹדָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל, יט) 'וְרָחֲצוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם'.

מִשֶּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי רָאוּי לְנַקּוֹת הַיָּדַיִם שֶׁהֵם הָעוֹשׂוֹת בַּמְּלָאכָה בְּכָל עֵת, וְיִגְּעוּ הַכֹּהֲנִים בְּעִנְיְנֵי הַבַּיִת, וְכֵן הָרַגְלַיִם לִהְיוֹתָם הַכֹּהֲנִים יְחֻפֵּי רֶגֶל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְיִגְּעוּ בְּרַגְלֵיהֶם בַּקֹּדֶשׁ, וְאֵין רָאוּי לָהֶם לְנַגֵּעַ בַּקֹּדֶשׁ כְּמוֹ שֶׁנִּגְּעוּ בַּחֹל. וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלִּפְעָמִים גַּם יְדֵיהֶם מְלֻכְלָכִים. וּמִזֶּה הַשֹּׁרֶשׁ אָמְרוּ חַז"ל (זבחים יט:) שֶׁאֵין הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו בֵּין עֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, זוּלַת כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם כִּפּוּרִים לְרֹב חֲמִרּוֹ שֶׁל יוֹם (חינוך). מִלְּבַד שֶׁבָּא לְהוֹרוֹת שֶׁהַקָּרֵב לַעֲבוֹדַת הַיּוֹצֵר כֹּל, בַּתְּחִלָּה צָרִיךְ לִרְחֹץ כָּל אֵבָרָיו וּלְטַהֲרָם מֵעֲבֵרָה, כְּעֵין שֶׁרָמְזוּ שֶׁמִּיכָאֵל מַקְרִיב נִשְׁמוֹת צַדִּיקִים לְדַבְּקָם

משנה הלכות

קו) חיוב קידוש. הבא אל המקדש מקדש ידיו ורגליו, לבד ממה שטבל בבוקר במ' סאה, שאסור ליכנס למקדש בלי טבילה[א]. ולדעת הרמב"ם[ב] ורש"י[ג] והיראים, הנכנס ביאה ריקנית אינו חייב בקידוש מן התורה, אלא מדרבנן. והחינוך ותוס' יומא (ה: ד"ה להביא) בשם הריצב"א דאפילו אביאה ריקנית חייב בקידוש מן התורה.

סדר קידוש. סדר קידוש ידים ורגלים, כהן עומד ומניח ידו הימנית על רגלו הימנית וידו השמאלית על רגלו השמאלית, ורוחץ מעומד[ד]. ושופכין המים על ידיו ורגליו, ולא מכניסים הידים ורגלים בכלי[ה].

מתי צריך לקדש שנית. קידש בבוקר סגי לכל היום, והוא שלא יסיח דעתו, ולא ישן, ולא יטיל מים בינתיים[ו]. כהן שלא ישן כל הלילה, למחרתו בעי קידוש מחדש, שהידים נפסלות בלינה[ז].

מים הכשרים לקדש. מצוה לקדש מהכיור, קידש משאר כלי שרת כשר, אבל לא מכלי חול[ח]. שיעור המים בכיור צריך להיות כדי נטילת ד' אנשים[ט]. מי מקוה כשרים

קו) א. רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ה ה"ד-ה. **ב.** עיין במנחת חינוך שכך משמע ברמב"ם שם ה"א, ובהל' בית הבחירה פ"ז הכ"א. **ג.** בשמות ל, כ. **ד.** רמב"ם הל' ביאת מקדש שם הט"ז. ועיין זבחים יט: **ה.** רמב"ם שם ה"י. **ו.** שם ה"ג. **ז.** שם ה"ח. **ח.** שם ה"י. **ט.** שם הי"ג.

בְּיוֹצְרָם (עיין תוס' מנחות קי. ד"ה ומיכאל. וזוה"ק ח"א פ). וּבַתְּחִלָּה רוֹחֵץ פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו בִּנְהַר דִּינוּר אִם עָבַר בָּהֶם עֲבֵרָה (עיר מקלט (לידא) מצוה קח).

יומא כח. זבחים יט: רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ח, ספר המצוות מצות עשה כ"ד, סמ"ג עשין קע"ח.

מִצְוָה קז

דִּין שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה (מִצְוַת עֲשֵׂה מ"ו)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה שֶׁיִּהְיֶה מוּכָן לִמְשֹׁחַ בּוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁיִּתְמַנֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל, כה) 'וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ', וְנֶאֱמַר (ויקרא כא, י) 'וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֲשֶׁר יוּצַק עַל רֹאשׁוֹ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה'.

מִשְׁרָשֶׁי הַמִּצְוָה. שֶׁרָצָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנַּעֲשֶׂה פְּעֻלָּה בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ, בַּיּוֹם שֶׁנַּעֲלֶה לְהִתְחַנֵּךְ בִּכְבוֹד עֲבוֹדָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְתוֹרָה בָּנוּ גְּדֻלָּה וְשֻׁבַּח, וְזֶה מְשִׁיחַת הַשֶּׁמֶן, לְפִי שֶׁעִנְיַן הַמִּשְׁחָה בַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב לֹא יֵעָשׂוּ רַק לַמְּלָכִים וְהַשָּׂרִים הַגְּדוֹלִים. וּמִיסוֹד הַמִּצְוָה שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת מוּכָן בַּבַּיִת לְעֵת הַצֹּרֶךְ לְמַעֲלַת הַמָּקוֹם, וְלֹא יִתְעַכֵּב שָׁם מְלָאכָה עַד שֶׁיָּכִין הַצָּרִיךְ לָהּ, עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל מִבַּעַל הַבַּיִת נִכְבָּד שֶׁמּוּכָן לוֹ בַּבַּיִת כָּל הַצֹּרֶךְ, כָּל שֶׁכֵּן בְּבֵיתוֹ

משנה הלכות

לקידוש ונטילה[ו]. מי הכיור נפסלין בלינה[א], יצא חוץ לחומת העזרה צריך קידוש, יצאו ידיו חוץ לחומה אינו צריך קידוש[ב]. טבל ידיו במקום קידוש לא עלתה לו[ג]. כל החוצץ בטבילה חוצץ בקידוש[ד]. קידש ידיו ורגליו ונטמאו מטבילן, ואין צריך לחזור ולקדש[ה]. כהן גדול שלא טבל בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה ביום הכפורים ועבד עבודתו כשרה בדיעבד[ז]. ונוהג בזמן הבית בזכרי כהונה.

קז) סדר עשייתו. מעשה השמן לוקח מור דרור, וקנמון בושם, וקדה, מכל אחד ואחד משקל חמש מאות שקל, אלא שגזירת הכתוב לשקול הקנמון בושם לשתי פעמים, מחציתו חמישים ומאתים שיהיו בו ב' הכרעות, סך הכל חמש מאות. וקנה בושם משקלו ר"נ שקלים[א]. וכולם נמצאים באיי הודו[ב]. ושמן זית הין שהוא י"ב לוג[ג]. וצריך להיות בשמים ראש כלומר חשובים[ד]. שוחק

ו. שם הי"ב. **יא.** שם הי"ד. **יב.** שם ה"ה. **יג.** שם הי"א. **יד.** שם הט"ז. **טו.** שם ה"ו. **טז.** שם ה"ז. ועיין זבחים יט: **קז) א.** רמב"ם כלי המקדש פ"א ה"ב. **ב.** שם ה"ג. **ג.** שם ה"ב. **ד.** רש"י בשמות ל, כג.

שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים (חינוך). וְעַל דֶּרֶךְ הָרֶמֶז בָּא לְהוֹרוֹת שֶׁהַמֶּלֶךְ וְהַכֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁעָלוּ לְמַעְלָה אַל יִתְגָּאוּ וְרֵיחָם יִהְיֶה נוֹדֵף, וְיִהְיוּ לְהָאִיר בַּשֶּׁמֶן לְעַם ה', לִהְיוֹת לָהֶם לְמַחְסֶה וּלְמִסְתּוֹר וְ'יוֹצֵק' מִלְּשׁוֹן צוּקָה שֶׁיִּטְעֲרוּ עַצְמָם עַל קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, וַעֲלֵיהֶם מָטָל צָרְכֵי צִבּוּר. וּפֶרוּשׁ 'יוֹצֵק' מִלְּשׁוֹן צוּקָה וְצָרָה, כִּי עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל נוֹצֵק צַעֲרָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם בְּכָל עֵת וְעִדָּן (טעמי מצות (לר"מ הבבלי) מצוה מד. עיר מקלט (לידא) מצוה קט).

כריתות ה.: הוריות יא: רמב"ם הל' כלי המקדש פ"א, ספר המצוות מצות עשה ל"ה, סמ"ג עשין קפ"ו.

משנה הלכות

כל אחד לבדו ומערבן, שורן במים זכים עד שיצא כל כוחן במים, ונותן על המים השמן זית ומבשל את הכל על האש עד יבושת המים ונשאר השמן[ח]. לא ישקול זה כנגד זה[ט].

דיני משיחה. ומושחין בו כהן גדול ומלכי בית דוד, וכהן משוח מלחמה[י], וממנו נמשחו המשכן וכליו על ידי משה רבינו ע"ה, ולדורות אין מושחין שום כלי ועבודתן מקדשן[יא]. כהן גדול בן כהן גדול צריך משיחה[יב], ומצוה למשוח ז' ימים יום אחר יום[יג], ועיין בהשגת הראב"ד. מלך בן מלך אין צריך משיחה, אך אם יהיה מחלוקת כשלמה ואדוניה מושכין אותו לחזק המלוכה[יד]. סדר המשיחה יוצק תחילה על ראשו, ואח"כ על גבי עיניו כמין כי, ולמלך מושחין אותו כמין נזר[טו]. בבית שני לא היו מושחין, והכהן גדול נתחנך במרובה בגדים[טז]. מלך המשיח שיתגלה לנו במהרה אין צריך משיחה לפי שהמלוכה ירושה לו, אף על פי שפסקה המלכות בעוונותינו הרבים כמה דורות אין זה מפסקת הירושה[יז]. ואולי משום דבבית שני מלכו כהנים גדולים יצטרך משיחה, וקצת ראיה מנשיאי ישראל שקראו עליהם מה שכתוב (בראשית מט, י) 'לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו' (רש"י שם. ועיין הוריות יא:), וצריך עיון. ונוהגת בזמן הבית, והוא מצוה המוטלת על הציבור.

ח. שם ה"ב. **ט.** מס' כריתות ה. ורש"י שם ד"ה שלא יניח משקל, הובא במנחת חינוך. **י.** שם ה"ב. **יא.** שם פ"ד הי"ג. **יב.** שם ה"ז. **יג.** שם ה"ח. **יד.** מנחת חינוך. **טו.** רמב"ם שם ה"ז. **טז.** שם הי"ב. **יז.** שם פ"א הי"א. **יח.** שם ה"ט. ועיין כריתות ה: **יט.** שם ה"ח.

מִצְוָה קח

שֶׁלֹּא לִמְשֹׁחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה (לֹא תֵעָשֶׂה ס״ב)

הַזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לָסוּךְ זָר בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל, לב) 'עַל בְּשַׂר אָדָם לֹא יִיסָךְ'. וְנוֹהֵג בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן בְּזְכָרִים וּנְקֵבוֹת.

מִשְׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. לְהַבְדִּיל הַבַּיִת וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ וְצָרְכוֹ, וְלָכֵן אֵין רָאוּי לְהֶדְיוֹטוֹת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתוֹ שֶׁמֶן הַנִּכְבָּד שֶׁבַּבַּיִת, רַק הַנִּבְחָרִים בָּעָם לְבַד שֶׁהֵם כֹּהֲנִים וּמְלָכִים. וּבְהַמָּנַע הָעָם מִמֶּנּוּ, יִיקַר בְּעֵינֵיהֶם עַד מְאֹד וְיִתְאַוּוּ לוֹ, כִּי גֹּדֶל עֲרֵבוּת הַדְּבָרִים בְּלֵב רֹב בְּנֵי אָדָם הוּא לְפִי מְעוּט הַמָּצְאָם אֶצְלָם (חינוך). גַּם לִהְיוֹת מִתְבָּרְכִים הַנִּמְשָׁחִין עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶן הַנַּעֲשֶׂה בִּבְשָׂמִים עַל יְדֵי מִצְוַת הַשֵּׁם, וְהָרְאָיָה שֶׁכְּשֶׁנִּגְנַז הַשֶּׁמֶן הַהוּא נִפְסַק הַשָּׁלְטָנוּת וְלֹא נִמְשְׁכָה מַלְכוּתָם עוֹד. וּסְגֻלָּתָם מִפְּאֵת הַנִּיצוֹצוֹת הַנִּמְשָׁכִים מִמֶּזֶלָּם לְמַעְלָה, דְּאֵין עֵשֶׂב לְמַטָּה שֶׁאֵין לוֹ מַזָּל מִלְמַעְלָה (בר״ר י, ו. זוה״ק ח״ב קעא:), מִלְּבַד כִּי בִּרְכַּת הַקְּדֻשָּׁה עַל אָדָם חָשׁוּב כְּגוֹן מֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל יוֹעִילוּ,

משנה הלכות

קח) חיובה. הסך משמן המשחה כשיעור כזית בשוגג חייב חטאת קבועה, ובמזיד כרת[ט]. הסך לבהמה לכלים לגויים ולמתים פטור[ט]. וביראים כתב כאן 'חייב' וטעות סופר הוא וצריך לומר 'פטור'. ומכאן נראה ראיה דבעכו״ם לא שייך גזל גבוה בהקדש, דאם לא כן הסך עכו״ם ליהוי חייב, והאחרונים נחלקו בזה, עיין צל״ח פסחים (עג.) ומנחת חינוך[י], ובספרי שו״ת (ח״ג סי׳ קצ״ד) הארכתי בזה. אחד הסך ואחד הניסך חייב[יא].

סך אחר הסך. הסך אחר הסך, כלומר שנטל מהשמן שמעל השני חייב, דמבואר בש״ס (כריתות ז.) 'נטל שמן שבראשו שנמשח למצוה וסך בבני מיעיו חייב'. שוב ראיתי דהוא מחלוקת רש״י ותוס', עיין מנחת חינוך, ועיין ספר מים חיים על מס' נדה (דף ל' מדפי הספר) שנעלמה מיניה דמנחת חינוך תוספות ישנים[יט]. ויש להסתפק בכהן גדול שמשחו אותו ונטלו שמן המשחה מעל ראשו ומשחו בו מלך או כהן משוח מלחמה אי יצא

קח) א. רמב״ם הל׳ כלי המקדש פ״א ה״ה. **ב.** שם ה״ו. **ג.** במצוה יד. **ד.** אם עושה מעשה, עיין מנחת חינוך. **ה.** כתובות ל: ד״ה וא״ת.

וְלֹא עַל בְּשַׂר אָדָם כָּל דְּהוּ. דּוּמְיָא דְּמַאֲכָלִים יוֹעִילוּ לְמִקְצָת וְיַזִּיקוּ לְמִקְצָת לְפִי תֹּכֶן גּוּפָם, וְכָל שֶׁכֵּן בַּנֶּפֶשׁ (טעמי מצות (לר"מ הבבלי) לא תעשה סג).

כריתות ה. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"א, ספר המצוות לא תעשה פ"ג פ"ד, סמ"ג לאוין רצ"ב רצ"ג, יראים של"ב.

מִצְוָה קטז

שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה (לא תַּעֲשֶׂה ס"ג)

הַזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל, לב) 'וּבְמַתְכֻּנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כָּמֹהוּ'.

מִשְׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. כֵּיוָן שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ קֹדֶשׁ אַל יִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חֹל, כְּגוֹן אוֹתָם שֶׁאֵינָם רְאוּיִים לְמַלְכוּת וְלֹא לְכְהֻנָּה. אִם עָשָׂהוּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא סָךְ חַיָּב, שֶׁיִּשָּׁאֵר תַּקָּלָה וְיִכָּשְׁלוּ בּוֹ רַבִּים. לְכָךְ אָמַר הַכָּתוּב 'וּבְמַתְכֻּנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כָּמֹהוּ' (טעמי מצות (לר"מ הבבלי) לא תעשה סד). גַּם כִּי הָעוֹשֶׂה שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה חָל עָלָיו הַקְּדֻשָּׁה שֶׁרָאוּי לָחוּל עַל שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, וְהָיוּ בְּמַקְדִּישׁ קָדָשִׁים

משנה הלכות

במשיחה זו, או דלמא אמרינן דכבר נעשה בו מצותו ואינו מועיל לאחר, וקצת יש לומר דכיון דלענין חיוב אמרינן דלא נתחלל השמן והסך ממנו חייב אפילו לאחר המשחה, הכי נמי דכשר למשיחה, וצריך עיון.

קטז) החיוב. העושה שמן המשחה לעצמו בסכום סממנין שלו לפי חשבון ומידת השמן כפי שעשה משה רבינו ע"ה כדי לסוך בו, במזיד ענוש כרת ולוקה (עי' מכות יג.), ובשוגג חייב חטאת קבועה[א].

הפטורים. העושה להתלמד, או על מנת למוסרו לציבור לאחר פיטומה פטור. ודעת הרמב"ם[ב] דאפילו עשאו למוסרו לאחרים פטור, ועיין ברית משה[ג] ומנחת חינוך מה שכתבו בזה. לא נתן בו כל הסממנים או הוסיף או גרע על המשקל או פיחת משמן זית או הותיר פטור, דהתורה לא קפדה אלא שלא לעשות 'כמוהו' (ועיין מצוה ק"ז שיעור לכולן)[ד].

שמן שעשה משה. ולא מצינו שמעולם נעשה שמן המשחה אחר חוץ מאותו שעשה משה, ונגנז בימי יאשיהו[ה] ותניא

קטז) א. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"א ה"ד. **ב.** שם. **ג.** על הסמ"ג ל"ת רצב-רצג. **ד.** ועיין ירושלמי הוריות פ"ג ה"ב, הובא בסמ"ג. **ה.** רמב"ם שם ה"ה. מנחות פח.

וְיִשְׁתַּמְּשׁוּ בּוֹ חֹל. וְעוֹד דְּהָווּ כְּאִלּוּ פּוֹחֶתֶת בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשַׁרְבִיטָם, וְאַל יִשְׁתַּמֵּשׁ הֶדְיוֹט בְּכֶתֶר הַמֶּלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל וּקְדֻשָּׁתָם.

כריתות ה. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"א, ספר המצוות לא תעשה פ"ג פ"ד, סמ"ג לאוין רצ"ב, יראים ש"ב.

מִצְוָה קי

שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת קְטֹרֶת (לֹא תַעֲשֶׂה ס"ד)

הִזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת בְּמַתְכֹּנֶת הַקְּטֹרֶת וּכְמִשְׁקָלָהּ לְהַקְטִיר לְעַצְמוֹ וּלְהָרִיחַ בָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל, לז) 'וְהַקְּטֹרֶת וְגוֹ' וּבְמַתְכֻּנְתָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם', וּכְתִיב (שם, לח) 'אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כָמוֹהָ לְהָרִיחַ בָּהּ'.

משנה הלכות

בכריתות (ה.) 'אין חייבין כרת אלא על סיכת שמן המשחה שעשה משה בלבד שנאמר 'ואשר יתן ממנו", ועיין סמ"ג לאוין רצ"ב. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קי) גדרי האיסור. העושה קטורת מאחד עשר סממנים שלה, להקטיר לעצמו ולהריח בה, בשוגג חייב חטאת ובמזיד כרת, ואע"פ שלא הריח בה חייב כרת על עשייתה, ואע"פ שלא עשה המשקל כולו המבואר בסממנים אלא חציו או שלישו או פחות מזה לפי ערך משקולות אלו חייב[א]. ולדעת רש"י[ב] דוקא שפיטם על כל פנים מנה, כשיעור שני קטורת, והמשנה למלך[ג] הקשה עליו, ולדעת המשנה למלך חייב גם אם עשה כשיעור כזית. עשאה להתלמד או למוסרה לציבור פטור[ד]. ואם עשאה למוסרה לאחר, הבאתי לעיל[ה] מחלוקת הפוסקים אי ציבור דוקא או גם לאחר פטור.

המריח בקטורת. המריח בקטורת שלא עשה הוא אינו חייב כרת, אלא דינו כדין כל הנהנה מן ההקדש שמעל[ו], ועיין סמ"ג מצוה רצ"ד. והא דאמרו (כריתות ו.) 'קול ומראה וריח אין בו משום מעילה' עיין במפרשים.

סממנים שלא נתפרשו בתורה. ונחלקו הפוסקים בסממנים שלא נתפרשו בתורה אם הם הלכה למשה מסיני, או מדרבנן שבירורו סממנים אלו, ומן התורה כל

קי) א. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ב ה"ט. **ב.** כריתות ו: ד"ה ובמתכונתה. **ג.** שם ה"ח. **ד.** רמב"ם שם ה"י. **ה.** מצוה קט. **ו.** רמב"ם שם.

מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. מַה שֶּׁמְּבֹאָר בְּמִשִּׁיחַת הַשֶּׁמֶן. וְעוֹד כִּי הַקִּטֹּרֶת חֲשׁוּבָה הִיא מִכָּל הָעֲבוֹדוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג, י) 'יָשִׂימוּ קְטוֹרָה בְּאַפֶּךָ', וְהוּא שֶׁלִּמְּדוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. וְכָל הָרוּחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם אֵין מְזִיזִין וּמַדִּיחִין אֶת עֲשַׁן תִּמְרָתוֹ, וְזֶה לִרְאָיָה שֶׁצֹּרֶךְ הַגָּבוֹהַ לְגָבוֹהַ (טעמי מצות (לר"מ הכבלי) לא תעשה סה). **וְהָעוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּמַתְכֹּנְתָּהּ וּבְמִשְׁקָלָהּ וּמִתְכַּוֵּן לְהַקְטִיר לְעַצְמוֹ הָוֶה כְּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשַׁרְבִּיטוֹ שֶׁל מֶלֶךְ** (עיין דעת זקנים מבעלי התוספות שמות ל, לג). **וְקֹרַח וַעֲדָתוֹ יוֹכִיחוּ שֶׁהִשְׁתַּמְּשׁוּ בַּקְּטֹרֶת וְנֶעֱקְרוּ מִן הָעוֹלָם**ח. **וְאַהֲרֹן שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כְּהִלְכָתוֹ זָכָה בּוֹ לְכַפֵּר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁעָמַד בֵּין הַחַיִּים וּבֵין הַמֵּתִים וַתֵּעָצֵר הַמַּגֵּפָה עַל יְדֵי הַקְּטֹרֶת** (עיין במדבר יז, יג), **וְעַל כֵּן 'וּבְמַתְכֹּנְתָּהּ' לְעַצְמְךָ לֹא תַעֲשֶׂה 'כְּמוֹהוּ'.**

בריתות ה', רמב"ם פ"ב מכלי המקדש, סה"מ ל"ת פ"ה, סמ"ג לאוין רצ"ד.

מִצְוָה קיא

תִּקְרֹבֶת עִבּוּ"ם (לֹא תַעֲשֶׂה ס"ה)

הַזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת תִּקְרֹבֶת עִבּוּ"ם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לד, טו) 'פֶּן תִּכְרֹת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ וְגוֹ' וְקָרָא לְךָ וְאָכַלְתָּ

משנה הלכות

הסממנים כשרים, עיין לעיל מצוה ק"ג. ולהסוברים דמן התורה כל הסממנים כשרים, יש לומר דחייב בכל הסממנים כיון שכשרים מדאורייתא, או יש לומר כיון דעל כל פנים חז"ל בררו אלו לא קרינן 'במתכונתה' כל זמן שעשה מסממנים אחרים, עיין משנה למלך הל' תמידין ומוספין[ט] ובמנחת חינוך כאן. ונוהג לאו זה שלא לעשות קטורת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

קיא) גדר האיסור. כל תקרובת עבודה זרה וכן יין נסך שנתנסך לעבודה זרה אסור בהנאה. האוכל ושותה כל שהוא לוקה עליהם ולא צריך כזית, דכתיב (דברים יג, יח) 'ולא ידבק בידך מאומה מן החרם'[א].

בישול עכו"ם. וחז"ל (ע"ז לח.) אסרו כל תבשיל שעולה על שולחן מלכים ואינו נאכל כמו שהוא חי, שנתבשל על ידי

ז. עיין שבת פט. ח. עיין במדבר טז, ה. ט. פ"ג ה"ב לענין שיעור דרבנן. **קיא) א.** רמב"ם הל' מאכלות אסורות פי"א ה"א-ב.

מִזִּבְחוֹ', וּבְכָל הַלָּאוֹ הַזֶּה יֵין נָסֶךְ, וּלְהַרְמַב"ם יֵין נָסֶךְ אַתָּא מִקְרָא (דברים לב, לח) דְּ'יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם'.

מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. לְהַרְחִיק וּלְסַלֵּק מֵעַם קָדוֹשׁ כָּל עִנְיַן עֲבוֹ"ם וְכָל דָּבָר הַמֵּיָחֵם אֵלֶיהָ מִבֵּין עֵינֵינוּ וּמַחֲשַׁבְתֵּנוּ (חינוך), וּבִפְרָט בְּיֵין נָסֶךְ שֶׁנֶּאֱמַר 'אֲשֶׁר חֵלֶב זְבָחֵימוֹ יֹאכֵלוּ וְיִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם', וּמַה זֶּבַח אָסוּר אַף יַיִן אָסוּר, וְלָכֵן אִסּוּרוֹ בְּכָל שֶׁהוּא. וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה הָיוּ מַחְמִירִין עַל עַצְמָם אֲפִלּוּ בְּרֵאִית עַבוֹ"ם הַיַּיִן בְּלֹא נְגִיעָה, לֹא הָיוּ רוֹצִים לִשְׁתּוֹתוֹ, דְּכֵיוָן שֶׁנָּתַן עֵינָיו בּוֹ אֵין בּוֹ סִימַן בְּרָכָה, וּמְנַהֵג וְתִיקִין הוּא, דְּכֵיוָן שֶׁהֶעֱרֵל רָאָה גָּוָן הַיַּיִן אוֹ רֵיחוֹ נִתְאַוָּה לוֹ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, וּסְתָם מַחֲשֶׁבֶת נָכְרִי לַעֲבוֹדָה זָרָה, אַף עַל פִּי

משנה הלכות

עכו"ם[ב]. פת גוי במקום שאין מצוי פת ישראל התירוהו, וירא שמים יחמיר בדבר[ג]. ביצה שצלאה עכו"ם אסורה (סמ"ק)[ד]. בישלו ישראל בתחילה או בסוף אפילו מעשה כל שהוא שסייע ישראל בבישול אין בו משום בישול עכו"ם[ה]. שיכר אין בו משום בישול עכו"ם[ו]. ואמרו שלא לאכול בסעודת עכו"ם שעשה לחופת בנו או בתו ואפילו ישראל אוכל משלו[ז].

שאר הרחקות ואיסורים. ועוד עשו הרחקות רבות שלא להתערב עם הגויים כלל כמו שכתוב (תהלים קו, לה) 'ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם'[ח]. ויש להזהיר הרבה בזה בפרט במדינה זו שלא יסעדו יחד עם עכו"ם לאכול ולשתות עמהם, וכמו שעושים כאן בעוונותינו הרבים בבתי חרושת וכדומה כי זה מביא לידי התבוללות, כי אוכלים ושותים יחד ויקומו לצחק. ויוסף מיום שעזב את אביו עד שבאו אחיו לא אכל ושתה עם המצרים כמו שאמרו[ט]. ואסרו ז"ל גבינות של עכו"ם, וחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו[י].

סתם יינם. וסתם יינם אסור מדבריהם והשותה ממנו רביעית מכין אותו מכת מרדות[יא]. חומץ יין של עכו"ם אסור[יב]. מגע עכו"ם שלא בכוונה או שהיה סבור שהוא משקה אחר, מותר בהנאה ואסור בשתיה[יג]. יין מבושל שנגע בו עכו"ם מותר[יד].

ב. שם פי"ז הי"ד-ט"ו. יו"ד סי' קי"ג ס"א. **ג.** רמב"ם שם הי"ב. יו"ד סי' קי"ב ס"א-ב. **ד.** רמב"ם שם הט"ו. יו"ד סי' קי"ג סי"ד. **ה.** רמב"ם שם הט"ז. יו"ד סי' קי"ג ס"ו. **ו.** יו"ד סי' קי"ד ס"א. ובש"ך סק"א. וט"ז סק"א. **ז.** רמב"ם הל' ע"ז פ"ט הט"ו. יו"ד סי' קנ"ב ס"א. **ח.** רמב"ם הל' מאכלות אסורות פי"ז ה"ט. **ט.** עיין תרגום יונתן בראשית מג, לד. **י.** רמב"ם שם פ"ג הי"ג. יו"ד סי' קט"ו ס"א-ב. **יא.** רמב"ם שם פי"א ה"ג. יו"ד סי' קכ"ג ס"א. **יב.** רמב"ם שם הי"ג. ועיין יו"ד שם ס"ז. ועיין יו"ד סי' קל"ד ס"ו-ז. **יג.** רמב"ם שם ה"ה. יו"ד סי' קכ"ד ס"י. **יד.** רמב"ם שם ה"ט. יו"ד סי' קכ"ג ס"ג.

שֶׁהוּא בְּיַד יִשְׂרָאֵל כְּבָר צִיְּרוּ בְּשִׂכְלוֹ. וְאַל תִּתְמַהּ עַל דְּקְדּוּק הַחוֹמְרָא בְּכָל שֶׁהוּא, שֶׁהַנִּשְׁמָר מִמֶּנּוּ זוֹכֶה לְיַיִן הַמְשֻׁמָּר, וְתֵימָהּ עַל הַמְקִלִּין בְּטַעֲנוֹת כָּל דְּהוּ שֶׁהֵם בְּאַרְצוֹת עַכּוּ"ם, הֲלֹא אָנוּ רוֹאִים גְּדֶל הַחוֹמְרָא דְּאַקְשֵׁיהּ קְרָא לַעֲבוֹדָה זָרָה (טעמי מצות (לר"מ הכבלי) לא תעשה שם). וּמִדְּרַבָּנָן גָּזְרוּ גַּם עַל סְתָם יֵינָם וְכֵן עַל פַּת בַּגָּם וּבְשׁוּלָם מִשּׁוּם חִתּוּן.

ע"ז כט: רמב"ם הל' מאכלות אסורות פי"א, והל' ע"ז פ"ט, ספר המצוות לא תעשה קצ"ד, סמ"ג לאוין קמ"ח, סמ"ק רכ"ג רכ"ד, טור שו"ע יו"ד קל"ג קנ"ב.

מִצְוָה קיב

מִצְוַת שְׁמִטַּת הָאָרֶץ (מִצְוֹת עֲשֵׂה מ"ז)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לִשְׁבֹּת מֵעֲבוֹדַת הָאָרֶץ בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לד, כא) 'שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת בֶּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר תִּשְׁבֹּת', וּכְתִיב (ויקרא כה, ד) 'שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ', וּכְתִיב (שם, ב) 'וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַה'". וּבָא הַפֵּרוּשׁ שֶׁעַל הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית נֶאֱמְרָה, שֶׁנִּצְטַוֵּינוּ שֶׁלֹּא לַעֲסֹק בָּהּ כְּלָל בַּעֲבוֹדַת הָאָרֶץ.

משנה הלכות

שלא כדרך הנאה. תקרובת עכו"ם שאכלו שלא כדרך אכילתן אינו חייב עליו[טו]. ולהתוספות[טז] אפשר דחייב, עיין משנה למלך הל' יסודי התורה (פ"ה ה"ח), ומנחת חינוך כאן.

שאר פרטים. ויש להזהר למי שיש לו משרתת עכו"ם או עוזרת שנכנסת לבית ומניחים אותה שם יחידי ויש שם יינות, וגם מבשלות לבני הבית, ואוסרת היין והוה בישול עכו"ם. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

קיב) תוספת שביעית. הלכה למשה מסיני ל' יום קודם שביעית אסור בעבודת קרקע עד מוצאי שנת השביעית, והוא בזמן שהמקדש קיים, ובזמן הזה אינו אסור אלא מראש השנה[א].

מלאכות האסורות. ואלו מלאכות אסורים מן התורה, זריעה, זמירה, קצירה, בצירה[ב]. החופר, החורש, המזבל, המסקל אבנים משדהו, המבריך, המרכיב, הנוטע, וכיוצא בהן מעבודות שבאילן אסור מדבריהם,

טו. עיין רמב"ם שם פי"ד ה"י. **טז.** עיין תוס' פסחים כו. ד"ה ותנן. ובע"ז יב: ד"ה אלא. **קיב) א.** רמב"ם הל' שמיטה פ"ג ה"א. **ב.** שם פ"א ה"ב.

מִשֶּׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. לִקְבֹּעַ בְּלִבֵּנוּ וּבְמַחְשְׁבוֹתֵינוּ עִנְיַן חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, וְלֵידַע כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת בּוֹ וְלֹא בָּרָא שׁוּם דָּבָר. וְהִכְתִּיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְנוּחָה עַל עַצְמוֹ, אַף שֶׁאֵין שַׁיָּךְ בּוֹ עֲיֵפוּת חַס וְחָלִילָה, לְמַעַן הָסִיר וְלַעֲקֹר וּלְרַחֵק מֵרַעְיוֹנֵינוּ דְּבַר הַקִּדְמוּת אֲשֶׁר הֶאֱמִינוּ בּוֹ הַכּוֹפְרִים. וּבָא חוֹבָה עָלֵינוּ לְהוֹצִיא כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ עַל דֶּרֶךְ זֶה, לִמְנוֹת שֵׁשֶׁת יָמִים וְלִשְׁבֹּת בַּשְּׁבִיעִית, וְכֵן שֵׁשׁ שָׁנִים תַּעֲבֹד וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שַׁבָּתוֹן לַה' (חינוך לעיל מצוה פר). גַּם רָצָה בָּזֶה לְהוֹדִיעַ שֶׁשָּׁלְטָנוּת וְאַדְנוּת הַתַּחְתּוֹנִים בְּטֵלָה הוּא, וְהַמֶּמְשָׁלָה לַאֲדוֹן הַכֹּל יוֹצֵר כֹּל, וּלְהָכִי מַפְקִיעַ זְכוּתוֹ מִמֶּנּוּ וְהִיא קְדֻשׁ. וְלֹא גָּלוּ יִשְׂרָאֵל בֵּין הָאֻמּוֹת עַד שֶׁעָבְרוּ עַל מִצְוָה זוֹ וּבִטְּלוּהָ, וְנֶעֱנְשׁוּ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, הֵם טִלְטְלוּהָ לְפִיכָךְ

משנה הלכות

וכן לא יחתוך היבולת מן האילנות, ולא יפרק העלין והבדים יבשים, ולא יאבק צמרתו, ולא יעשן תחתיו שימותו התולעת, ולא יסוך הנטיעות שלא יאכל אותו העוף, וכיוצא בהן[ג]. אין נוטעין אילנות מ"ד יום קודם ראש השנה לעולם, והנוטע בין בשוגג בין במזיד יעקר[ד]. החורש את שדהו או נרה או זבלה כדי שתהיה יפה לזריעה למוצאי שביעית קונסין אותו ולא יזרענה למוצאי שביעית[ה]. המשכיר לעכו"ם או לישראל את שדהו עובר, ודינו כשביתת בהמתו בשבת[ו]. ואם אחר עשה מלאכה בשדהו עובר[ז].

ספיחין. ספיחי שביעית מותרין מן התורה[ח], ורבנן גזרו עליהן משום עוברי עבירה[ט]. ספיחים העולים בשדות שאין דרך לזרוע בה מותרין אף מדרבנן[י]. תבן של שביעית מותר[יא]. פירות שביעית ניתנו ליהנות בהן כדרך הנאתן בלבד כגון לאכול כדרך אכילתן ולא ישנה כלל מדרך אכילתו, כגון מחי למבושל או להיפוך[יב], ואסור להפסידן[יג], ואסורין בסחורה[יד]. אין עושין מהם מלוגמא או רטיה[טו]. כלל גדול הכל מה שמיוחד לו. פרי שאינו מיוחד למאכל תלוי במחשבה[טז]. אין מוציאין פירות הארץ לחו"ל ואפילו לסוריא[יז]. שביעית תופס דמיו להיות כמוהו, והפירות עצמן לא נתחללו, וזהו חומר שביעית מבהקדש[יח]. וחייבין בביעור בזמן שכלה לחיה מן השדה מאותו המין[יט], ויכול להפקירם בפני שלשה ברחוב, ויחזור ויכניסם לביתו ויאכלם[כ] (עיין משנה הלכות ח"ג סי' קל"ז).

ג. שם ה"ג וה"ד-ה. **ד.** שם פ"ג הי"א. **ה.** שם פ"א הי"ג. **ו.** עיין ע"ז טו: **ז.** מנחת חינוך. **ח.** רמב"ם שם פ"ד ה"א. **ט.** שם ה"ב. **י.** שם ה"ד. **יא.** שם ה"ד. ועיין שם פ"ה הי"ט. **יב.** שם פ"ה ה"ג. **יג.** שם הי"ז. **יד.** שם פ"ו ה"א. **טו.** שם פ"ה הי"א. **טז.** שם. **יז.** שם הי"ג. **יח.** שם פ"ו ה"ו. **יט.** שם פ"ז ה"א. **כ.** עיין כסף משנה שם ה"ג.

נִטַּלְטְלוּ. מֵאָז נִתְקַיֵּם 'בֶּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר תִּשְׁבֹּת', עַד שֶׁיִּגְאָלֵנוּ ה' בִּמְהֵרָה בִּמְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ אָמֵן (טעמי מצות (לר"מ הבבלי) מצוה מז).

שביעית פ"ג, רמב"ם הל' שמיטה פ"א, ספר המצוות מצות עשה קל"ה, סמ"ג עשין קמ"ז, יראים קפ"ז.

מִצְוָה קיג

שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּחָלָב (לֹא תַעֲשֶׂה ס"ו)

הִזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ וְלֹא יֵהָנוּ מִבָּשָׂר וְחָלָב שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ בְּיַחַד, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לד, כו) **'לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ', וּבָא הַפֵּרוּשׁ בַּגְּמָרָא** (חולין קיג:) **דִּ'גְדִי' אֲפִלּוּ פָּרָה וְרָחֵל בַּמַּשְׁמָע** (ועיין בשו"ת משנה הלכות ח"ג סי' קע"ב).

משנה הלכות

בזמן הזה. ונוהג מן התורה בזמן שהיובל נוהג, ובבית שני ובזמן הזה מדרבנן[כא]. ויש בזה מחלוקת גדולה בין הראשונים והאחרונים ז"ל[כב] עד שיבוא גואל צדק ויברר הדין. ונוהג בכל אישי ישראל.

קיג) האיסורים מהתורה ומדרבנן. בשר בחלב אסור מן התורה בבישול, ובאכילה, ובהנאה[א]. אכל כזית שלא כדרך הנאתן לוקה[ב]. ואין לוקין על הנאה בפני עצמה[ג]. מהתורה אינו נוהג אלא בבהמה טהורה עם חלב בהמה טהורה, בשר בהמה טהורה עם חלב טמאה, או להיפוך אסור, ואין חייבין עליהם משום בשר בחלב[ד]. בשר נבילה או חלב נבילה מבהמה טהורה אין לוקין עליו שאין איסור בשר בחלב חל אאיסור נבלה[ה]. מדברי סופרים בשר חיה ועוף בחלב[ו], וכן הכובש בשר בחלב מעת לעת, או מולחן יחד כולהו אסורין[ז]. חלב זכר כגון שנשתנה והיה לו דדים[ח], וכן חלב שחוטה אינו אסור מהתורה אלא מדרבנן[ט]. בשר דגים וחגבים מותר לבשלו בחלב ולאכול[י].

לאכלם זה אחר זה. בשר שבין השינים נידון כבשר, והמנהג להמתין ו' שעות בין בשר לחלב, וכן פסקו האחרונים

כא. חינוך מצוה פ"ד. **כב.** הובאו במנחת חינוך מצוה שכ"ט. **קיג) א.** רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ט ה"א. יו"ד סי' פ"ז ס"א. **ב.** רמב"ם שם, והל' יסודי התורה פ"ה ה"ח. **ג.** עיין שם במשנה למלך, ועיין ובמנחת חינוך ומה שכתב בשם פרי תואר. **ד.** רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ט ה"ג. יו"ד סי' פז ס"ג. **ה.** רמב"ם שם ה"ו. **ו.** רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ט ה"ד. יו"ד סי' פ"ז ס"ג. **ז.** יו"ד סי' צ"א ס"ח. ועיין ש"ך סי' פ"ז סק"ב. **ח.** רמב"ם שם ה"ו. יו"ד סי' פ"ז ס"ו. **ט.** רמב"ם שם והי"ב. יו"ד שם. ובש"ך שם ס"ק י"ד, וסי' צ' ס"א. **י.** רמב"ם שם ה"ה. יו"ד סי' פ"ז ס"ג.

מִשְׁפָּטֵי הַמִּצְוָה. כִּי הוּא אַכְזְרִיּוּת גְּדוֹלָה שֶׁיַּחֲלֹב אָדָם הַבְּהֵמָה וְיַכֵּשֵׁל בּוֹ הַיּוֹצֵא מִמֶּנָּה עַל דֶּרֶךְ 'וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחֲטוּ' (ויקרא כב, כח), גַּם 'לֹא תַקַּח אֵם עַל הַבָּנִים' (דברים כב, ו. ועיין רמב"ן שם). וְהָרַמְבַּ"ם (מו"נ ח"ג פמ"ח) כָּתַב שֶׁיֵּשׁ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁיַּעַבְדוּהָ בְּמַעֲשֵׂה תַּעֲרוֹבוֹת בָּשָׂר וְחָלָב, וְלָכֵן הִרְחִיקוֹ הַתּוֹרָה בְּתַכְלִית הָרִחוּק. וְיֵשׁ שֶׁפָּתְבוּ מִפְּנֵי שֶׁהֶחָלָב נַעֲשֶׂה מִן הַדָּם, וְהַדָּם מְזֻגּוֹ רַע שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל שִׁנּוּי וְהִתְפַּעֲלוּת בַּגּוּף כִּשְׁאָר הַדְּבָרִים הַנֶּאֱכָלִים, וְלָכֵן כְּשֶׁחוֹזֵר וּמְעֹרֶב הֶחָלָב עִם הַבָּשָׂר, אָז חוֹזֵר וְנֵעוֹר לְכֹחַ הַדָּם וְטִבְעוֹ הָרִאשׁוֹן כְּבַתְּחִלָּה, וְהַמְעָרְבָם בְּיַחַד מְטַמְטֵם הַלֵּב. וְהִקְשׁוּ עַל טַעַם זֶה דְּאִם כֵּן הַבְּשׂוּל אַמַּאי נֶאֱסַר. עוֹד אָמְרוּ שֶׁעַל יְדֵי הַתַּעֲרֹבֶת נַעֲשֶׂה הַבְּשׂוּף, כְּגוֹן כִּלְאַיִם וְשַׁעַטְנֵז (ראה במו"נ שם). וְגַם לְבַעֲלֵי קַבָּלָה בָּזֶה דְּבָרִים רַבִּים, וְכֻלָּם נִלְאוּ לִמְצֹא טַעַם לְמִצְוָה זוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הֶחָכָם שֶׁכֻּלָּם בָּזֶה בְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. וְטוֹב לָנוּ דִּבְרֵי חַז"ל (נזיר לז.) חֻדּוֹשׁ הוּא וְהַתּוֹרָה אֲסָרָתוּ, וְאֵין טַעַם לַדָּבָר (ע"ע חינוך מצוה צב).

פסחים כד: נזיר לז. חולין קטו. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ט ופי"ד, ספר המצוות לא תעשה קפ"ז, סמ"ג לאוין קמ"א, סמ"ק סי' רי"ג, יו"ד סי' פ"ז, יראים קמ"ח.

משנה הלכות

ז"ל ואין לשנות[יא]. אכל גבינה נוטל ידיו ומדיח הפה ומקנחו ואוכל בשר אחריו, גבינה קשה אין אוכלין אחריה אפילו בשר עוף, כמו בגבינה אחר בשר[יב].

פת שנלושה בחלב. אין לשין עיסה בחלב באופן שאינו ניכר ויבוא לטעות ולאכלו עם בשר, ואם לש כל הפת אסורה מפני הרגל עבירה, אם שינה צורת הפת שתהא ניכרת ולא יבוא לטעות מותר[יג]. ויש להזהיר על זה שלוקחין פת מנחתום שמעורב בו חלב או שמנונית וכיוצא בזה ואוכלין עמו בשר.

שאר פרטי דינים. ביצים שנמצאו בתרנגולת שחוטה אין לאכלם בחלב, ועיין בשולחן ערוך פרטי הדינים[יד]. חלב הנמצא בקיבה אינו אלא פרש בעלמא ואינו אוסר כלל[טו]. המבשל עור וגידים ועצמות וטלפים בחלב פטור[טז]. טיפת חלב שנפלה בקדירה של בשר משערים בשישים,

יא. רמב"ם שם הכ"ח. יו"ד סי' פ"ט ס"א. **יב.** יו"ד סי' פ"ט ס"ב בהגה. **יג.** רמב"ם שם הכ"ב. יו"ד סי' צ"ז ס"א. **יד.** יו"ד סי' פ"ז ס"ה. **טו.** רמב"ם שם הט"ו. יו"ד סי' פ"ז ס"י. **טז.** רמב"ם שם ה"ז. יו"ד שם ס"ז.

פָּרָשַׁת וַיַּקְהֵל יֵשׁ בָּהּ מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה אַחַת

מִצְוָה קיד

לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת (לֹא תַּעֲשֶׂה ס"ז)

הַזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יָדוּנוּ הַבֵּית דִּין מִשְׁפַּט דִּין מָוֶת אוֹ מַלְקוּת בְּשַׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לה, ג) **'לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת'. וּבָא הַפֵּרוּשׁ הַמְקֻבָּל בָּזֶה מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁלֹּא יִשְׁרְפוּ בֵּית דִּין בְּשַׁבָּת מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב שְׂרֵפָה, וְהוּא הַדִּין לִשְׁאָר עֲנָשִׁים.**

מִשְׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. שֶׁרָצָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכַבֵּד הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁיִּמְצְאוּ בּוֹ מְנוּחָה הַכֹּל, גַּם הַחוֹטְאִים וְהַחַיָּבִים. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁקָּרָא בְּנֵי הַמְּדִינָה יוֹם אֶחָד לִסְעוּדָה שֶׁאֵינוֹ מוֹנֵעַ הַפֶּתַח לְכָל אָדָם, וְאַחַר הַסְּעוּדָה יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט לְהָרָאוּי לוֹ (חינוך). **וְלָכֵן גַּם הָרְשָׁעִים אֵינָם נִדּוֹנִים בַּגֵּיהִנֹּם בְּשַׁבָּת, וְלָא שָׁלַט בְּעָלְמָא וְלָא מְמַנָּן דִּילֵיהּ, וּבְגִין דָּא מַנִּי לְיִשְׂרָאֵל 'לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ' וְגוֹ', וְאִי**

משנה הלכות

ואם אין בו שישים חתיכה נעשה נבילה[יז]. ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות והעובר עליה במזיד חייב מלקות.

קיד) מיתה ושאר עונשין בשבת ויו"ט. מי שנתחייב מיתה או מלקות בבית דין אין מלקין או ממיתין אותו בשבת[א]. וכן אין רציחה דוחה יום טוב[ב], ובחול המועד ממיתין[ג]. ובמגן אברהם באורח חיים[ד] כתב דדוקא מיתה שיש בה חילול שבת אין ממיתין. ומדברי סופרים שאין דנין ופוסקים שום דין בשבת[ה].

רודף. ונסתפק המשנה למלך[ו] ברודף אחר נערה המאורסה דניתן להצילו בנפשו אי הוה בכלל אין דנין בשבת, והניח בצריך עיון. והרודף אחר חבירו להרגו פשיטא דמותר להצילו בנפשו (עיין סנהדרין עב:), דנשתנה הריגת בית דין מדין רודף, דבית דין לא קטלינן בשבת, והבא במחתרת מותר להרגו בשבת[ז]. הבועל ארמית דקנאין פוגעין בו אסור להרגו בשבת[ח].

כללים. ונוהג לאו זה בזמן הבית בזכרים שהם בעלי משפט וחייבין להזהר

יז. רמב"ם שם ה"ט. יו"ד סי' צ"ב ס"ב. **קיד) א.** רמב"ם הל' שבת פכ"ד ה"ז. **ב.** סנהדרין לו. ועיין רמב"ם הל' סנהדרין פי"א ה"ב. **ג.** עיין סנהדרין פט. **ד.** סי' של"ט ס"ק ג'. **ה.** רמב"ם הל' שבת פכ"ג הי"ד. או"ח סי' של"ט ס"ד. ועיין חו"מ סי' ה' ס"א. **ו.** הל' שבת פכ"ד ה"ז. **ז.** מנחת חינוך. **ח.** פרי מגדים אשל אברהם סי' של"ט ס"ק ג'.

בַּר נָשׁ אוֹקִיד בְּשַׁבָּת אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲנָא הֲוֵיתִי מְכַבֶּה לְנוּרָא דְּלָא אוֹקִיד, וְאַתּוּן מוֹקְדִין לֵיהּ, בְּגִין דָּא 'לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ'' וְגוֹ' (תיקו"ז סט:). גַּם כִּי שַׁבָּת נִקְרָא עֹנֶג אֵין רָאוּי לָדוּן הַמְחֻיָּב בּוֹ, שֶׁאִם הַשַּׁבָּת מְחֻלָּל עַל פֶּפֶק חַי סָפֵק מֵת, אֵינוֹ דִּין שֶׁיִּתְחַלֵּל עַל וַדַּאי מֵת (טעמי מצות (לר"מ הבבלי) לא תעשה סו).

סנהדרין לה.: רמב"ם הל' שבת פכ"ד, ספר המצוות לא תעשה שכ"ב, סמ"ג לאוין ס"ז.

פָּרָשַׁת וַיִּקְרָא יֵשׁ בָּהּ י"א מִצְוֹות עֲשֵׂה וְה' מִצְוֹות לֹא תַעֲשֶׂה

מִצְוָה קטו

דִּין קָרְבַּן עוֹלָה (מִצְוֹת עֲשֵׂה מ"ח)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה קָרְבַּן הָעוֹלָה כְּמִשְׁפָּטָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא א, ג) **'אִם עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן הַבָּקָר זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ'.**

משנה הלכות

שלא לעשות דין בשבת, ואם עברו וציוו לשרוף בשבת עברו על לאו זה, ואין לוקין עליו שאין בו מעשה אלא אם כן שרפוהו בידיהם (חינוך). ודורשי רמזים אמרו 'לא תבערו אש' של מחלוקת 'ביום השבת' שאז כולם יושבים בבתיהם ויכולים ח"ו לדבר לשון הרע ולהרבות במחלוקת. ובסמ"ג מסיים 'אמרינן במדרש (בר"ר יא, ב) 'ויברך אלקים את יום השביעי' (בראשית ב, ג), ברכו בטעם תבשילין, ברכו באור פניו שמאירים פני שומרי שבת ביום השבת, ברכו שאין לו זוג, שאין עושין ב' ימים שבת, ברכו שאינו נדחה, אבל ימים טובים נדחים על ידי עיבור'.

קטו) מעשה העולה. ג' מיני עולות הן. יש באים בנדרים, ויש בנדבות, ויש עולות חובות. עולה באה מכל מיני בהמה בקר וצאן, מן הזכרים ולא נקבות[א]. ורק תמימין[ב]. מיום השמיני והלאה ירצה לקרבן, ומצוה מן המובחר מיום שלשים והלאה[ג]. שחיטתה בצפון העזרה[ד], וכשדלתות ההיכל פתוחין, שחטה ודלתות נעולים פסולה[ה] וכשרה בזר[ו]. כהן מקבל דמה בכלי שרת[ז] בצפון[ח],

קטו) א. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"א ה"ח. **ב.** רמב"ם הל' איסורי מזבח פ"א ה"א. **ג.** שם הל' מעשה הקרבנות שם הי"ב. **ד.** שם פ"ה ה"ב-ג. **ה.** משנה למלך שם פ"ה ה"ה. ותוי"ט תמיד פ"ג מ"ז. ומנחת חינוך. **ו.** רמב"ם הל' פסולי המוקדשין פ"א ה"א. הל' מעשה הקרבנות פ"ה ה"א. **ז.** רמב"ם הל' כלי מקדש פ"א הי"ג. הל' מעשה הקרבנות שם. **ח.** שם הל' מעשה הקרבנות שם ה"ב.

מִשְׁפַּרְשֵׁי הַמִּצְוָה. שֶׁאַל יַעֲלֶה עַל דַּעַת בְּנֵי אָדָם שֶׁכָּל שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה רַע בְּפֹעַל אֵין בּוֹ עָוֹל עַל מַחֲשָׁבוֹת וְתוֹעֵבוֹת בְּלִבּוֹ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ וּמֵבִיר רַע מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְסוֹף מַעֲשֶׂה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה, וְלָכֵן צִוָּה לְהָבִיא קָרְבַּן עוֹלָה עָלָיו. וְכָתַב הָאִבְּן עֶזְרָא (ויקרא א, ד) דְּלָכֵן נִקְרֵאת 'עוֹלָה', שֶׁבָּאָה עַל הָעוֹלֶה עַל הַלֵּב. וְהָעוֹלָה בָּאָה כֻּלָּהּ כָּלִיל. וְאָמְרוּ בַּגְּמָרָא (זבחים ז:) דְּעוֹלָה דּוֹרוֹן הִיא. וְהוּא כְּמָשָׁל לִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵבִיאוּ דּוֹרוֹן לַמֶּלֶךְ, אֶחָד אוֹהֵבוֹ וְאֶחָד אוֹיְבוֹ, הַדּוֹרוֹן שֶׁל אוֹהֲבוֹ אוֹכֵל אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ כֻּלּוֹ לְהַרְאוֹת שֶׁקִּבְּלוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְדוֹרוֹן אוֹיְבוֹ אוֹכֵל מְעַט מִמֶּנּוּ לְהַרְאוֹת שֶׁמְּחַל מְעַט עַל עֲוֹנוֹ, וְאֵינוֹ אוֹיֵב לוֹ כְּמִקֶּדֶם, וְהַשְׁאָר נוֹתֵן לַעֲבָדָיו לֶאֱכֹל. וְכֵן זֶה שֶׁהִרְהֵר בַּעֲבֵרָה וְלֹא בְּפֹעַל, וְחָזַר מִיָּד, בֵּין אוֹהֲבֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֵחָשֵׁב, אֲבָל

משנה הלכות

וזורק שתי מתנות שהן ארבע (כמין גאם) על מזבח החיצון, למטה מחוט הסיקרא, בקרן מזרחית צפונית, ומערבית דרומית[ט] מפשיטה ומנתחה אברים שלמים[י], מעלה הנתחים לכבש, ומולחן שם, מסיר גיד הנשה מן הירך וזורקו על שפך הדשן[יא] ומקטיר הנתחים כולה כליל[יב]. העור מתחלק לכהנים[יג].

דיני הבעלים. כל ישראל יכולים להביא עולות חוץ מן הרשע, או מחלל שבת בפרהסיא, שאין מקבלין מהם, עיין בגמרא (חולין ה.) וברמב"ם[יד]. הבעלים סומכין על ראשו בכל כוחם ואומרים וידוי, ומתודה על עשה ולא תעשה שניתק לעשה, ואם אין בידו עוון אומר עליו דברי שיר, אלא שאין אדם בישראל שאינו מחויב עשה[טו].

שאר דיני הקרבתה. ולשם ששה דברים הזבח נזבח, לשם זבח (היינו עולה) ולשם זובח (היינו הבעלים) ולשם השם ולשם אישים, ולשם ריח, ולשם ניחוח, וסתמן לשמן[טז]. וצריכין להביא נסכין מנחה ויין מן החולין[יז], וקרבים ביום ולא בלילה[יח].

עולת העוף. יש עוד עולת העוף והוא תור או בני יונה. זה מעשהו, כהן עולה על הכבש ופנה לסובב, בא לו לקרן דרומית מזרחית, ומולק בציפרנו ממול ערפו[יט] וחותך המפרקת וחוט השדרה בלא רוב בשר, שאם חתך רוב בשר הרי הוא כמתה קודם שהגיע לסימנים, מולק שני סימנים לגמרי[כ]. ומבדיל הראש מן הגוף, לא הבדיל פסולה, וממצה דם הראש על קיר המזבח למעלה מחוט

ט. שם, ה"ו. **י.** רמב"ם שם פ"ו ה"א, ועיין שם הי"ט. **יא.** שם ה"ד. **יב.** שם פ"ה ה"ו, ופ"ו ה"א. **יג.** שם פ"ה הי"ט. **יד.** הל' מעשה הקרבנות פ"ג ה"ג-ד. **טו.** שם הי"ג- ט"ו. ועיין זבחים ז. **טז.** רמב"ם שם פ"ד הי"א. **יז.** שם פ"ב ה"א-ב, והי"ג. **יח.** שם פ"ד ה"א. **יט.** שם פ"ו ה"כ. **כ.** שם הכ"ג.

חַטָּאת שֶׁבָּא עַל חֵטְא שֶׁחָטָא בְּפֹעַל נֶאֱכָל קָצָת וְהַשְּׁאָר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים שֶׁהֵם עֲבָדָיו. וְהַשְּׁלָמִים שֶׁהֵם לְהַטִּיל שָׁלוֹם, לְפִיכָךְ כְּאוֹהֲבִים שֶׁאוֹכְלִים כֻּלָּם הַפְּעוּדָה בַּחֲבוּרָה עַל שֻׁלְחָן אֶחָד, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַכֹּהֲנִים וְהַבְּעָלִים, לְהוֹרוֹת שֶׁהוּא אָהוּב לְכֻלָּם (תולדות יצחק (קארו) פר' ויקרא ד"ה והיתר הספק השלישי).

זבחים נג: רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ז, ספר המצוות מצות עשה ס"ג, סמ"ג עשין קפ"ז.

מִצְוָה קטז

דִּין קָרְבַּן מִנְחָה (מִצְוַת עֲשֵׂה מ"ט)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת הַמִּנְחָה כְּמִשְׁפָּטָהּ הָאָמוּר בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ב, א) 'וְנֶפֶשׁ כִּי תַקְרִיב מִנְחָה', וּכְתִיב (שם, ה) 'וְאִם מִנְחָה עַל הַמַּחֲבַת', וּכְתִיב (שם, ז) 'וְאִם מִנְחַת מַרְחֶשֶׁת'. וְעִנְיַן הַמִּנְחוֹת הוּא קָרְבַּן הַבָּא מִמִּינֵי קְמָחִים.

משנה הלכות

הסיקרא[כא]. סופגו במלח וזורקו, בא לו לגוף ומסיר הזפק, והעור שלו עם הנוצה ובני מעיים היוצאים עמה, ומשליכן לבית הדשן[כב]. ומשסע אותו בכנפיו בידו ואינו מבדיל, נותן עליו מלח וזורקו על גבי האישים, אם הבדיל כשר[כג]. ונוהג בזמן המקדש שיבנה במהרה בימינו ובזכרי כהונה.

קטז) י"ב מיני מנחות. י"ב מיני מנחות הן, ג' באות בשביל ציבור, ואלו הן עומר בפסח, שתי הלחם בעצרת, לחם הפנים בכל שבת[א]. וט' של יחיד, א) מנחת חוטא שמביא העני להקריב כשחייב חטאת ולא תגיע ידו. ב) מנחת סוטה, והיא מנחת קנאות. ג) מנחה שמקריב כל כהן כשנתחנך לעבודה, ונקראת מנחת חינוך. ד) מנחה שמקריב כהן גדול בכל יום, והיא הנקראת חביתין. ה) מנחת סולת הבאה בנדר ונדבה. ו) מנחת מחבת הבאה בנדר ונדבה. ז) מנחת מרחשת הבאה בנדרים ונדבות. ח) מנחת מאפה תנור והיא חלות הבאות בנדרים ונדבות. ט) מנחת מאפה תנור רקיקין ובאה בנדרים ונדבות[ב]. מנחות אלו מהן מסולת חטין, ומהן משעורים, ומהן שנאכלות לכהנים חוץ מן הקומץ, ומהן שנשרפות כולן, וכולן באות מצה, לבד משתי הלחם שבאות חמץ[ג].

הבאתן. סדר הבאתן, אדם מביא סולת מביתו בכלי כסף או זהב או של מתכות ומוליכה לכהן, הכהן קומץ בראשי אצבעותיו

כא. שם ה"כ. **כב.** שם הכ"א. **כג.** שם הכ"ב. **קטז) א.** רמב"ם מעשה הקרבנות פי"ב ה"ג. **ב.** שם ה"ד. **ג.** שם ה"ב-ג וה"ט והי"ד.

מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. בָּא לְהוֹרוֹת לָנוּ שֶׁבְּטֹהַר הַמַּחֲשָׁבָה אֲפִלּוּ דָּבָר מוּעָט עוֹשֶׂה בּוֹ נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ, וְעַל זֶה אָמְרוּ רַז"ל (מנחות קי.) 'אֶחָד הַמַּרְבֶּה וְאֶחָד הַמַּמְעִיט וּבִלְבַד שֶׁיְּכַוֵּן לִבּוֹ לַשָּׁמַיִם'. וְאָמְרוּ רַז"ל (מנחות קד: תנחומא ויקרא ה) שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלֶה אֲנִי עָלָיו כְּאִלּוּ הִקְרִיב נַפְשׁוֹ'. וּכְמוֹ הַגֵּר שֶׁהַכֹּל נֶהֱנִים מִמֶּנּוּ, לְהָכִי מִנְחָה בַּצָּהֳרַיִם בְּשָׁעָה שֶׁיִּצְחָק יָצָא לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה· אָז תִּקְרַב הַמִּנְחָה (טעמי מצות (לר"מ הבבלי) מצוה מח). וְטַעַם לַחֲמִשָּׁה מִינֵי טִגּוֹן בַּמִּנְחָה, אָמְרוּ רַז"ל (מנחות שם) 'אָמַר רַבִּי יִצְחָק מַה נִּשְׁתַּנָּה מְנָחוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ בָּהֶן חֲמִשָּׁה מִינֵי טִגּוֹן, מָשָׁל לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁעָשָׂה לוֹ אוֹהֲבוֹ סְעוּדָה, אָמַר לוֹ עֲשֵׂה לִי חֲמִשָּׁה מִינֵי טִגּוֹן'. וְהֵם כְּנֶגֶד הָאָבוֹת לִזְכּוֹר זְכוּתָן, סֹלֶת כְּנֶגֶד אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יח, ו) 'מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים קֶמַח סֹלֶת'. מַרְחֶשֶׁת כְּנֶגֶד יִצְחָק, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כז, ד) 'וַעֲשֵׂה לִי מַטְעַמִּים', וְהָעִקָּר הוּא הַלֶּחֶם, כִּי מִינֵי טִגּוֹן הַנַּעֲשִׂים לְמַטְעַמִּים נַעֲשִׂים בְּמַרְחֶשֶׁת. מַחֲבַת כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כח, כ) 'וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל'. ב' מִינֵי מַאֲפֶה תַּנּוּר, חַלּוֹת וּרְקִיקִין, נֶגֶד יוֹסֵף וְאָחָיו, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם לו, כה) 'וַיֵּשְׁבוּ לֶאֱכָל לָחֶם' (תורת העולה לרמ"א ח"ב פכ"ז).

מנחות פ"ה-ו ופ"ט, רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פי"ג, ספר המצוות מצות עשה פ"ז, סמ"ג עשין קפ"ז.

משנה הלכות

על המזבח ונותן עליו לבונה ומלחו, ומקטיר הקומץ במזבח, והשאר נאכל לכהנים[ח]. מנחת סולת נותן שמן בכלי, ואחר כך סולת, ואחר כך עוד פעם שמן על הסולת ובולל, סך הכל לוג שמן לעשרון, ונותן לבונה[ז]. הבלילה ויציקה כשרים בזר[י]. אינו קומץ פחות משני זיתים[יא], ואם אין ידו מחזקת שתי זיתים אינו קומץ כללי[ט].

פרטי דינים. ריבה שַׁמְנָה או לבונתה עד שני לוגין ושני קומצין פסול, פחות מכן לרמב"ם[ט] כשר, ולרש"י[יא] פסול, ועיין בתוספות

ד. בראשית כד, סג. **ה.** שם פי"ג הי"ב. **ו.** שם ה"ה. **ז.** שם הל' פסולי המוקדשין פי"א ה"ז. **ח.** שם הל' מעשה הקרבנות פי"ג הי"ד. **ט.** עיין ירושלמי ריש פ"ב דיומא, והובא במשנה למלך שם, ובמנחת חינוך. **י.** הל' פסולי המוקדשין פי"א ה"ט. **יא.** מנחות יא. ד"ה חיסר.

מִצְוָה קיז

שֶׁלֹּא לְהַקְטִיר שְׂאוֹר וּדְבַשׁ (לא תַּעֲשֶׂה ס"ח)

הַזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לְהַקְטִיר שְׂאוֹר וּדְבַשׁ לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ב, יא) 'כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַה''.

וְהָרַמְבַּ"ן וְרַשְׁ"י וְסמ"ג וְרַבֵּנוּ יִצְחָק מָנוּ לְהוּ לִשְׁנֵי לָאוִין, שְׂאוֹר וּדְבַשׁ.

מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. דִּשְׂאוֹר וּדְבַשׁ הֵם שְׁנֵי הַפָּכִים, שְׂאוֹר הוּא חָמֵץ יוֹתֵר מִדַּאי, וּדְבַשׁ מָתוֹק בְּיוֹתֵר. וּשְׁנֵיהֶם קִיצוֹנִים, וְלֹא בָּהֶם בָּחַר ה', כִּי אֵיזֶה הוּא דֶּרֶךְ יָשָׁר שֶׁיָּבֹר לוֹ הָאָדָם כָּל שֶׁהוּא תִּפְאֶרֶת לוֹ מִן הָאָדָם וְתִפְאֶרֶת לוֹ מֵעוֹשֵׂיהָ (עיין אבות פ"ב מ"א), וּשְׁבִיל הַזָּהָב הוּא

משנה הלכות

יום טוב[יב]. אין בין מחבת למרחשת אלא שמרחשת יש לה שפה, והבצק רך, ומחבת אין לה שפה, והבצק שאופין בה קשה[יג]. לשין את הסולת בפושרין וכהנים זריזים הן ומשמרין שלא יחמצו[יד]. אופין כל עשרון י' חלות[טו]. מנחת כהן אינה נקמצת דכולה כליל, מנחת ישראל השיריים נאכלים בעזרה לזכרי כהונה[טז]. ונוהג בזמן הבית בזכרי כהונה הראוים להקריב.

קיז) מה הן דבש ושאור. דבש הוא שם כולל לדבש דבורים, ודבש תמרים, וכן מוהל היוצא מן פירות המתוקים[א]. ומכלל המצוה שלא לתת ממנו בפיטום הקטורת[ב]. ושאור כולל חמץ בהדיא[ג].

יוצאים מן הכלל. לא היה שום קרבן בבית המקדש משאור ודבש חוץ משתי הלחם בשבועות שבאו שאור שנאמר (ויקרא כג, יז) 'חמץ תאפינה', וכתיב (שם ב, יב) 'קרבן ראשית תקריבו אותם לה'' וקרבן ראשית היינו שתי הלחם, והביכורים מן הדבש כגון ביכורי תאנים ותמרים.

שיעור האסור. שיעור הקטרה בכזית[ד] והרמב"ם[ה] כתב שאיסורן בכל שהוא שנאמר 'כי כל', והסמ"ג (לאוין מצוה שי"ח) כתב 'ותניא במנחות שאור ודבש לא תקטירו, אין לי אלא כולו מקצתו מנין, תלמוד לומר 'כל', עירובו מניין תלמוד לומר 'כי כל', מקצתו פירש אביי חצי זית, ורבא פירש חצי

יב. מנחות פ"א מ"ג, ופ"ג מ"ב. **יג.** רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פי"ג ה"ז. **יד.** שם פי"ב הכ"א. **טו.** שם פי"ג ה"י. **טז.** שם פי"ב ה"ט. **קיז) א.** חינוך, משנה למלך הל' איסורי מזבח פ"ה ה"א. **ב.** רמב"ם שם ה"ב, וכסף משנה שם. ובהל' כלי מקדש פ"ב ה"ח, ועיין מנחת חינוך. **ג.** מנחת חינוך ע"פ רישא דקרא 'כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו' וגו'. **ד.** מנחת חינוך ע"פ סוגית הש"ס במנחות נח. **ה.** הל' איסורי מזבח פ"ה ה"א.

דֶּרֶךְ הַמְּצָעַ. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה אָמְרוּ גַּם כֵּן (דברים ד, ב) 'לֹא תֹסִפוּ וְלֹא תִגְרְעוּ', וְדָרְשׁוּ ז"ל (עיין סנהדרין כט.) לֹא תוֹסִיפוּ בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תִגְרְעוּ. דְּמִן הַטַּבַּע הַנּוֹטֶה לְצַד אֶחָד מְגֻרַע מִצַּד הַשֵּׁנִי, וְלָכֵן צִוְּתָה הַתּוֹרָה 'כָּל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַה''. וּבָזֶה מוּבָן פֵּרוּשׁ הָרַמְבַּ"ן ז"ל (ויקרא כג, יז) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, 'וּבַעֲבוּר שֶׁהַקְּרְבָּנוֹת לְרָצוֹן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַנִּכְבָּד, לֹא יוּבָא מִן הַדְּבָרִים הַמְּתוּקִים לְגַמְרֵי כְּמוֹ הַדְּבַשׁ, רַק מִן הַמְּזוּגִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (עיין בר"ר יב, טו) בִּבְרִיאַת הָעוֹלָם שִׁתֵּף מִדַּת הָרַחֲמִים בְּמִדַּת הַדִּין וּבָרָאוֹ', עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ (ועיין ריקאנטי פר' ויקרא ד"ה כל המנחה). וְהוּא עַל דֶּרֶךְ הַנַּ"ל. גַּם כִּי שְׁאוֹר וּדְבַשׁ מַגְבִּיהִים עַצְמָם בְּטִבְעָם, וְקָרְבָּן צָרִיךְ הַכְנָעָה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לְרָצוֹן, וְאֵין קַמְּגוֹר נַעֲשֶׂה סַנְגּוֹר

(טעמי מצות (לר"מ הבבלי) לא תעשה סז).

מנחות נח. רמב"ם הל' איסורי מזבח פ"ה, ספר המצוות ל"א תעשה צ"ח, סמ"ג ל"ת צ"ה, סמ"ג לאוין שי"ח שי"ט, יראים שפ"ז.

משנה הלכות

קומץ. ועיין כסף משנה ולחם משנה ושער המלך בהל' חמץ ומצה (פ"א ה"ה), ולחם משנה בהל' מעשה הקרבנות (פי"ג הי"ד).

על איזו הקטרה חייב. ואינו חייב אלא המקטיר לשם קרבן[ו], הקטירן לשם עצים פטור[ז]. המקטיר על הכבש חייב דאתרבי כבש כמזבח[ח], ולרמב"ם[ט] אם הקטיר שאור ודבש כאחד אינו לוקה אלא אחת, ולהרמב"ן[י] ודעימיה לוקה שתים. והמעלה משאור ודבש על גבי המזבח יש בו משום שאור, ומשום דבש, ומשום עירוב שאור, ומשום עירוב דבש, ומשום כל שממנו לאישים, ומשום 'ואל המזבח לא יעלו' (ויקרא שם), ואינו לוקה אלא אחת[יא]. ונוהג בזמן הבית בזכרי כהונה הראוים לעבודה.

ו. רמב"ם הל' איסורי מזבח פ"ה ה"א. ז. שם ה"ג. ח. שם ה"ד. ט. שם ה"א. י. ספר המצוות שורש ט'.
יא. עיין רמב"ם שם ה"א, ועיין כסף משנה ממנחות נח:

מִצְוָה קיח

שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּית מֶלַח מֵעַל הַקָּרְבָּן (לא תַּעֲשֶׂה ס"ט)

הַוְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנֵי אַהֲרֹן שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּית מֶלַח מֵהַקָּרְבָּנוֹת, כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא יַקְרִיבוּ שׁוּם קָרְבָּן אוֹ מִנְחָה בְּלִי מֶלַח, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ב, יג) 'וְלֹא תַשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹקֶיךָ מֵעַל מִנְחָתֶךָ', וּכְתִיב (שם) 'עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. שֶׁאֵינוֹ מִדֶּרֶךְ כָּבוֹד בְּקָרְבַּן הַשֵּׁם שֶׁיִּהְיֶה תָּפֵל בְּלִי מֶלַח, הֲלֹא לְאָדָם אֵינֶנּוּ מַאֲכִיל כָּל דָּבָר שֶׁיֹּאכַל בְּלִי מֶלַח, וְלִמְדָה תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, דְּמַלְכוּתָא דְאַרְעָא כְּעֵין מַלְכוּתָא דְרָקִיעָא, עַל דֶּרֶךְ הַכָּתוּב (מלאכי א, ח) 'הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ' (רבינו בחיי ויקרא ב, יג). גַּם כִּי הַמֶּלַח מְמַתֵּק וּמַטְעִים הַבָּשָׂר, כֵּן הַחוֹטֵא יִהְיוּ מַעֲשָׂיו מְתוּקִים לִפְנֵי יוֹצֵר כֹּל כְּשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה. וּכְמוֹ שֶׁהַמֶּלַח לֹא נִפְסָד וּבְרִית כְּרוּתָה לוֹ מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית[א], כֵּן הַשָּׁב בְּכָל נַפְשׁוֹ לֹא יִפְסִיד וְלֹא יֹאבַד לֹא בָּזֶה וְלֹא בַּבָּא, וְתִהְיֶה נַפְשׁוֹ קַיֶּמֶת לָעַד.

משנה הלכות

קיח) העשה והלאו. מצות עשה למלוח כל קרבן שיקריב לה', והעובר ולא מלח עובר בעשה ולא תעשה[ב]. ומצוה למולחה כדרך שמולחין לצלי, ובדיעבד בכל שהוא ואפי' בגרגיר אחד מלח כשר[ג]. ומצוה להביא מלח סדומית, או מלח אסתרוקנית, שחופרין מן הקרקע[ד]. ודוחה את השבת[ה].

איזה קרבנות מולחים. וכל הקרב למזבח צריך מלח חוץ מיין הנסכים, והדם, והעצים, וקרבן עצים[ו]. ונחלקו הפוסקים[ז] אם קטורת בעי מלח. ניסוך המים בחג לא בעי מלח[ח]. יין נדבה בעי מלח[ט].

שאר פרטים. כתב הרמב"ן (ויקרא ב, יא) דמליחה כשרה בזר, ודברי הרמב"ם סותרים ממה שכתב בהל' מאכלות אסורות (פ"ט ה"ה) למה שכתב בהל' פסולי המוקדשין (פי"א ה"ז), ועיין שער המלך[י]. המלח שמלחו בו הקרבנות, בא משל ציבור[יא]. עבר ולא מלח

קיח) א. עיין רש"י ויקרא ב, יג. **ב.** רמב"ם הל' איסורי מזבח פ"ה הי"א-י"ב. **ג.** שם הי"א. **ד.** מנחות כא. והובא במשנה למלך שם ובמנחת חינוך. **ה.** שם. **ו.** רמב"ם שם הי"א. **ז.** כסף משנה ולחם משנה שם, ועיין מנחת חינוך. **ח.** מנחת חינוך. **ט.** רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פט"ז הי"ד וכסף משנה שם. **י.** הל' יו"ט פ"ג ה"ד, כמצויין במנחת חינוך. **יא.** רמב"ם הל' איסורי מזבח שם הי"ג.

וְאָמְרוּ חַזַ"ל (ברכות ה.), 'נֶאֱמַר בְּרִית בְּמֶלַח, וְנֶאֱמַר בְּרִית בְּיסוּרִין, כְּשֵׁם שֶׁהַמֶּלַח מְמַתֵּק כָּךְ הַיסוּרִין מְמָרְקִין עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּמוֹחֲלִין לוֹ' (עיין טעמי מצות (לר"מ הבבלי) לא תעשה סח).

מנחות יט: רמב"ם הל' איסורי מזבח פ"ה, ספר המצוות לא תעשה צ"ט ומצות עשה ס"ב, סמ"ג לאוין ש"כ ועשין קע"ט.

מִצְוָה קיט

לְהַקְרִיב מֶלַח עַל כָּל הַקָּרְבָּנוֹת (מִצוֹת עֲשֵׂה נ')

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמְלֹחַ כָּל קָרְבָּן וְכָל הַנִּקְרָב לַמִּזְבֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ב, יג) 'עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח'.

מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. כְּבָר כָּתַבְתִּי (במצוה קי"ח) וּמִשָּׁם תִּקָּחֵנוּ. וְהָרַמְבַּ"ם (מו"נ ח"ג פמ"ו) כָּתַב בְּטַעַם הַמֶּלַח כִּי מִנְהַג עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיָה לְהַרְחִיק הַמֶּלַח מִן הַקָּרְבָּנוֹת, וּמָאֲסוּ וְלֹא הִקְרִיבוּ כְּלָל מִפְּנֵי שֶׁהַמֶּלַח בּוֹלֵעַ הַדָּם, וּכְדֵי לַהֲרֹס כַּוָּנָה זוֹ צִוְּתָה הַתּוֹרָה לְמְלֹחַ כָּל קָרְבָּן (רבינו בחיי ויקרא ב, יג. ועיין עיר מקלט (לידא) מצוה קכ). גַּם כִּי הַמֶּלַח תְּחַלְּתוֹ מַיִם, וְתוֹלְדָתוֹ לְרַוּוֹת הָאָרֶץ עַל יְדֵי הַמָּטָר וּלְהוֹלִידָהּ וּלְהַצְמִיחָהּ, וּבְכֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ הַמַּכָּה בָּהֶם יֵעָשֶׂה מֶלַח

משנה הלכות

לוקה, ואף על פי שלוקה הקרבן כשר חוץ מן המנחה[יב]. ונוהג בזמן הבית בזכרי כהונה הראויים להקריב.

קיט) מצות עשה למלוח כל קרבן, ועיין מצוה קי"ח וכל זה שייך גם לכאן.

סוכר למליחה. ודע דבהלכות קטנות למהר"ם חאגיז (סי' רי"ח) כתב דמותר למלוח הקרבן עם סוכר דהוא מין מלח, ועיין יו"ד לענין המולח בשר בסוכר[א]. ולפי הטעמים שכתבו הפוסקים במלח להקריב נראה דאין סוכר בכלל. גם כי חולקים עליו הפוסקים בעיקר חידושו.

שאר פרטים. המלח היה נתון בג' מקומות, בלשכת המלח, ועל גבי הכבש, ובראשו של מזבח, בלשכת המלח מולחין עורות קדשים, ועל גבי הכבש היו מולחין האברים, ובראשו של מזבח הקומץ, והלבונה, והמנחות

יב. שם הי"ב. **קיט) א.** עיין בשו"ת הלכות קטנות ובשו"ת דברי חיים.

וְנֶהְפָּךְ טִבְעָם לְהַכְרִית הַזֵּרְעִים, שֶׁנֶּאֱמַר 'נָּפְרִית וָמֶלַח שְׂרֵפָה כָּל אַרְצָהּ' (עיין רמב"ן ויקרא שם), אָמְנָם בְּכָל זֹאת יֵשׁ בּוֹ כֹּחַ שֶׁהַנִּמְלָח בּוֹ לֹא יִפָּסֵד לְעוֹלָם וּמַעֲמִידָם וּמַמְתִּיקָם. וְרָמַז גַּם כֵּן שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁמַּעַל תְּשׁוּבָה עוֹמֵד אֵין צַדִּיק גָּמוּר יָכוֹל לַעֲמֹד, וְהָבֵן (עיין ריקאנטי פר' ויקרא ד"ה כל המנחה).

מראה המקומות עיין מצוה קי"ח.

מִצְוָה קכ

דִּין פַּר הֶעְלֵם דָּבָר שֶׁל צִבּוּר (מִצְוֹת עֲשֵׂה נ"א)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּקְרִיבוּ סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה קָרְבָּן אִם טָעוּ וְהוֹרוּ שֶׁלֹּא כַּהֲלָכָה וְעָשׂוּ הַקָּהָל אוֹ רֻבָּם עַל פִּיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ד, יג-יד) 'וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְגוֹ'. וְהִקְרִיבוּ הַקָּהָל פַּר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת'.

משנה הלכות

הנשרפות, ועולת העוף[ב]. הקריב בלא מלח הקרבן כשר, חוץ מן המנחה שהמלח מעכב בה[ג]. העובר והקריב בלא מלח לוקה. ונוהג בזמן הבית בזכרי כהונה הראויים לעבוד עבודה.

קכ) הוראת בית דין ומעשה קהל. אין הבית דין מביא קרבן עד שיהיו סנהדרי גדולה של שבעים ואחד, וראש בית דין עמהם בשעה שהורו, ויהיו כולם ראויים להוראה, ויטעו רובם בדבר שהורו בו, ואינם חייבים עד שיורו בפירוש לעם מותרים אתם לעשות[א]. ואינו חייב עד שיעשו הקהל או רובם על פיהם[ד], כלומר שסוברים שבדין הורו, ולא ידעו שטעו[ג]. ואינם חייבים עד שיורו בעבירה שחייבים על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת קבוע[ז] ושיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת המצוה[ח]. הורו לעקור כל המצוה אינם חייבים בקרבן, דאין זה הוראה אלא שכחה, וכן לא בדבר שהצדוקים מודים בו[ו].

מעשה הקרבן. הפר שמביאים נשרף. הורו בעבודה זרה מחוייבים להקריב פר לעולה ושעיר לחטאת[ז]. שחיטתן בצפון וקיבול דמן בכלי שרת בצפון[ח]. ודמן טעון הזיה על הפרוכת, ועל מזבח הזהב שבהיכל, ד' מתנות על ד' קרנות[ט]. שירי הדם היה

ב. רמב"ם הל' איסורי מזבח פ"ה הי"ג. **ג.** שם הי"ב. **ד.** שם ה"א. **ה.** רמב"ם שם פי"ד ה"ב. **ו.** שם ה"א-ב. **ז.** שם פי"ב ה"א. **ח.** שם הל' מעשה הקרבנות פ"ה ה"ב-ג. **ט.** שם הי"ג.

קכ) א. רמב"ם הל' שגגות פי"ב ה"ב. **ב.** שם ה"א-ב.

מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. לְפִי שֶׁהַמַּחֲטִיא אֶת הָרַבִּים צָרִיךְ כַּפָּרָה גְּדוֹלָה, וַאֲפִלּוּ בְּשׁוֹגֵג, כִּי שְׁגָגַת תַּלְמוּד עוֹלָה זָדוֹן (אבות פ"ד מי"ג). וְעַל כֵּן בְּהַגִּיעַ אֶל הַגְּדוֹלִים טָעוּת בְּדָבָר, יָדוּעַ כִּי בְּחֶלְשַׁת הַשֵּׂכֶל אֵרַע לָהֶם שֶׁנִּתְעַוְּרוּ עֵינֵיהֶם וְלֹא רָאוּ וְהֶחֱטִיאוּ אֶת הָרַבִּים כְּדִכְתִיב 'וְנֶעְלַם דָּבָר', וּרְאוּיִים לְחַזְּקוֹ עַל כָּל פָּנִים, עַל כֵּן יָבוֹאוּ אֶל הַבַּיִת אֲשֶׁר שָׁפַע הַשֵּׂכֶל עָלָיו, וְיַעֲשׂוּ מַעֲשֵׂה הַקָּרְבָּן וְיִפָּתְחוּ עֵינֵיהֶם וְיָשִׁיבוּ אֶל לִבָּם וְיַבַּקְשׁוּ כַּפָּרָה, וּמִתּוֹךְ מַחֲשֶׁבֶת טָהֳרָה זוֹ יַשְׁגִּיחוּ וְיַשְׂכִּילוּ בְּכָל הוֹרָאָתָם לְעוֹלָם (חינוך). הַקָּרְבָּן בָּא מִשֶּׁל צִבּוּר שֶׁהֵם עָשׂוּ מַעֲשֵׂה הַחֵטְא, וּבְלִי דַּעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. וְהַכָּתוּב הֵקֵל עַל הַיְחִידִים שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ כָּל יָחִיד וְיָחִיד לְהָבִיא קָרְבָּן עַל שִׁגְגָתוֹ, אֶלָּא כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט יָבִיא קָרְבָּן אֶחָד עַל כָּל הַשֵּׁבֶט, שֶׁהַדָּבָר קָרוֹב לְאֹנֶס וְלֹא אֹנֶס גָּמוּר. וְעַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד כִּי יֵשׁ לְמַעְלָה ע' סַנְהֶדְרִין וְעָלֶיהָ רֹאשׁ אֶחָד, וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין (מצודת דוד (לרדב"ז) מצוה תכח).

הוריות ב. רמב"ם הל' שגגות פי"ב, ספר המצוות מצות עשה רי"ח, סמ"ג עשין רי"ז.

משנה הלכות

שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון[א], ומקטיר האימורין על גבי מזבח החיצון[ב]. חסר אחד מכל התנאים, הבית דין פטורין מקרבן וכל מי ששגג מביא חטאת קבוע כיחיד ששגג[ג].

מהו קהל. יושבי ארץ ישראל קרויין קהל לענין היכי דבעי רוב קהל, וז' שבטים הוו רוב, היו רק ז' שבטים בארץ ישראל וחטאו ד' שבטים, והם רוב שבטי ארץ ישראל, אמנם הם מיעוט הקהל כגון שהשלשה שבטים מרובים באוכלוסין, אזי לא מיקרי רוב קהל דבעינן דוקא רוב של כל שבטי ישראל. ושבט אחד איקרי קהל, ומנשה ואפרים נחשבו לשבט אחד לענין זה[ד]. ונוהג בזמן הבית בסנהדרי גדולה.

א. ע"פ משלי יט, ב. **יא.** שם הי"א. **יב.** שם הי"ח. **יג.** שם הל' שגגות פי"ג ה"א. **יד.** שם פי"ב ה"א. ופי"ג ה"ב.

מִצְוָה קכא

דִּין חַטָּאת קָבוּעַ (מִצְוֹת עֲשֵׂה נ"ב)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיָּבִיא הַיָּחִיד קָרְבַּן חַטָּאת קָבוּעַ אִם שָׁגַג בְּאֶחָד מֵהָעֲבֵרוֹת שֶׁזְּדוֹנָן בְּכָרֵת, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ד, כז-כח) **'וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ וְגוֹ'. וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ שְׂעִיר עִזִּים'.**

מִשְׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. בַּעֲבוּר שֶׁמַּעֲשֵׂה בְּנֵי אָדָם נִגְמָרִים בְּמַחֲשָׁבָה וּבְמַעֲשֶׂה, צִוָּה ה' כַּאֲשֶׁר יֶחֱטָא יָבִיא קָרְבָּן וְיִסְמֹךְ יָדָיו עָלָיו כְּנֶגֶד הַמַּעֲשֶׂה, וְיִתְוַדֶּה בְּפִיו כְּנֶגֶד הַדִּבּוּר, וְיִשְׁרֹף בָּאֵשׁ הַקֶּרֶב וְהַכְּלָיוֹת שֶׁהֵם כְּלֵי הַמַּחֲשָׁבָה וְהַתַּאֲוָה, וּכְרָעַיִם כְּנֶגֶד יָדָיו וְרַגְלָיו שֶׁל אָדָם שֶׁעוֹשִׂים כָּל מְלַאכְתּוֹ, וְיִזְרֹק הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּנֶגֶד דָּמוֹ וְנַפְשׁוֹ, כְּדֵי שֶׁיַּחְשֹׁב אָדָם בַּעֲשׂוֹת כָּל אֵלֶּה כִּי חָטָא לֵאלֹקִים בְּגוּפוֹ וְנַפְשׁוֹ. וְרָאוּי לוֹ שֶׁיִּשְׁפֹּךְ דָּמוֹ וְיִשְׂרֹף גּוּפוֹ, לוּלֵא חֶסֶד

משנה הלכות

קכא) חטאות היחיד. על שגגת מ"ג עבירות מביא אדם חטאת קבוע, אלא שיש חילוקים בקרבנות, שגג בעבודה זרה מביא עז בת שנתה בין שהוא הדיוט או כהן גדול או מלך הכל שוין בו, שגג באחד משאר עבירות שיש בהם כרת ודוקא לא תעשה, הדיוט מביא שעיר עיזים או נקבה מן הכשבים, מלך מביא שעיר עיזים לחטאת, כהן גדול מביא פר בן בקר לחטאת והוא נשרף[א]. והחילוק בין הקרבנות יורה לכל בר דעת שיש טעם כמוס לכל פרט ופרט וסוד ה' ליראיו.

שגג בחלק מהעבירה. אינו חייב עד שיהא שוגג מתחילה ועד סוף, שגג מתחילה וידע וחזר ושכח ושגג בסוף אינו חייב, מפני שהיתה ידיעה בינתיים, וידיעות מחלקות[ב]. שגג בכרת והזיד בלאו הוה שוגג, כרבי יוחנן[ג], הזיד בכרת ושגג בקרבן לא הוי שוגג[ד]. שגג בכרת והזיד במיתת בית דין חייב קרבן, ועיין במנחת חינוך.

עשה כמה עבירות. עשה עבירה כמה פעמים בהעלם אחד ואחר כך נודע לו, אינו חייב אלא חטאת אחד[ה]. עשה עבירות הרבה כמה פעמים בהעלם אחד, כגון חילל שבת כמה פעמים, או בא על הנדה כמה ביאות, או אכל דם כמה פעמים, ואח"כ נודע לו, חייב על כל שם עבירה קרבן אחד[ו]. וצריך שיודע לו באיזה חטא חטא, כגון שאכל

קכא) א. רמב"ם הל' שגגות פ"א ה"ד. **ב.** שם פ"ב ה"א. **ג.** שבת סט. **ד.** רמב"ם שם ה"ב. **ה.** רמב"ם שם פ"ה ה"א, פ"ו ה"א וה"ט. **ו.** שם פ"ו ה"ד, פ"ז ה"ב.

הַבּוֹרֵא שֶׁלָּקַח מִמֶּנּוּ תְּמוּרָה וְכִפֶּר אֶת הַקָּרְבָּן שֶׁיִּהְיֶה דָּמוֹ תַּחַת דָּמוֹ וְנַפְשׁ תַּחַת נַפְשׁ. וְרָאשֵׁי אִבְרֵי הַקָּרְבָּן כְּנֶגֶד רָאשֵׁי אִבָרָיו. וְהַמְּנוֹת צְוָה לְהַחֲיוֹת בָּהֶם מוֹרֵי הַתּוֹרָה שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עָלָיו. וְקָרְבַּן הַתָּמִיד בָּא בַּעֲבוּר שֶׁלֹּא יִנָּצְלוּ הָרַבִּים מֵחֵטְא תָּמִיד וְעַל כֵּן צְרִיכִים כַּפָּרָה תָּמִיד (רמב"ן ויקרא א, ט. ועיין ריקאנטי פר' ויקרא ד"ה אם עולה). וְגַם הַכֹּהֵן הַמְכַפֵּר צָרִיךְ לְרְאוֹת אֶת הַמִּתְכַּפֵּר וּלְכֵוֵן לְכַפָּרָתוֹ. וְלָכֵן עָשׂוּ הַכִּיּוֹר בְּמַרְאוֹת הַצּוֹבְאוֹת, כִּי כְּשֶׁכֹּהֲנִין מַקְרִיב קָרְבַּן נָשִׁים, מִסְתַּכֵּל בַּכִּיּוֹר וְרוֹאֶה בּוֹ פַּרְצוּף הָאִשָּׁה הַמְּבִיאָה הַקָּרְבָּן (מצודת דוד (רדב"ז) מצוה שנ. ועיין ריקאנטי שם).

שבת סח.: עג. רמב"ם הל' שגגות פ"א-ב ופ"ו-ז, ספר המצוות מצות עשה ס"ט, סמ"ג עשין רנ"ג, יראים שם"ג.

משנה הלכות

חלב ודם או שגג באחותו או נידה, ואינו יודע איזה מהם פטור, אע"פ שיודע בודאי שעבר על לא תעשה שיש בו כרת, פטור מקרבן חטאת שנאמר (ויקרא ד, כג) 'אשר חטא בה' עד שמבורר לו וידע החטא'[ז]. בעל ב' נשים נידות ואינו יודע איזה מהן, חייב קרבן[ח]. טעה בדבר מצוה כגון הוציא לולב ביו"ט שחל בשבת פטור מקרבן[ט].

שינוי במעמד החוטא. חטא כשהיה נשיא, ואחר כך עבר מנשיאותו, מביא כשעת החטא[י]. חטא כשהיה הדיוט ונתמנה להיות נשיא מביא כשעת החטא, אכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט, ונתמנה להיות נשיא או להיפוך, אינו מצטרף ופטור מקרבן[יא].

פרטי הקרבן. וחטאת קבועה פירושו שמביא קרבן קבוע בין לעני ובין לעשיר[יב], והוא קדשי קדשים[יג], וטעון סמיכה[יד], ואינו טעון נסכים[טו]. ונוהג בזמן הבית בזכרים ונקבות.

ז. שם פ"ב ה"ג ופ"ח ה"ה. **ח.** שם פ"ב ה"ה. **ט.** שם ה"י. **י.** שם פט"ו ה"ט. **יא.** שם ה"י. **יב.** שם פ"א ה"ג. **יג.** שם הל' מעשה הקרבנות פ"א הי"ז. **יד.** שם פ"ג ה"ו. **טו.** שם פ"ב ה"ב.

מִצְוָה קכב

לְהָעִיד בְּבֵית דִּין (מִצְוֹת עֲשֵׂה נ"ג)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָעִיד בִּפְנֵי בֵּית דִּין כָּל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ עֵדוּת לַחֲבֵרוֹ וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְהָעִיד, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה, א) **'וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ'.**

מִשְׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דָּבָר[א], וּמֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ[ב]. וְאִם אֵין אָדָם מֵעִיד לַחֲבֵרוֹ וְכוֹבֵשׁ עֵדוּתוֹ, הֲרֵי הוּא נִטְפָּל לְעוֹשֵׂי עֲבֵרָה וְנַעֲשֶׂה חָבֵר לְאִישׁ מַשְׁחִית, וְיִפְסִיד הַמַּלְוֶה מְעוֹתָיו עַל יָדוֹ אוֹ שְׁאָר דָּבָר, הַכֹּל לְפִי עִנְיַן הָעֵדוּת. גַּם שֶׁהוּא מוֹרֶה בָּזֶה שֶׁכָּפַר בְּהַשְׁגָּחָתוֹ

משנה הלכות

קכב) דיני עדות. איש כשר להעיד ולא האשה[ג], כי אם במקומות ידועים מקבלין עדות אשה במקום שאין אנשים מצויין, כגון בעזרת נשים וכיוצא בזה[ד]. אינו חייב להעיד אלא בפני בית דין, ושיתבענו הבעל דין, או הבית דין[ה]. עד אחד מצוה להעיד בדיני ממונות וכיוצא בהן, שמביאו לידי שבועה, או פוטרו משבועה, ובמקום שאינו מועיל עדותו עבירה הוא לעד אחד להעיד, כהאי דטוביה חטא וזיגוד מינגד[ו].

אישים הפטורים מלהעיד. חכם גדול והבית דין פחות ממנו, בדיני ממונות אינו מחוייב לילך לפניהם, דעשה דכבוד התורה דוחה עשה דעדות, ובדיני נפשות ולאפרושי מאיסורא חייב, דאין חכמה ואין תבונה נגד ה'[ז]. כהן גדול אינו חייב להעיד אלא למלך[ח]. מלכי ישראל לא מעידים על אחרים ולא אחרים מעידים עליהם, מלכי בית דוד מעידין עליהם[ט].

עדות פסולה. הכותב עדותו פסול, דמפיהם ולא מפי כתבם[י], ולדעת ר"ת אם הוא יכול לדבר כשר, דראוי לבילה הוא, ואילם הכותב עדותו לדברי הכל פסול[יא]. רשע פסול להעיד[יב]. וכן אנשים בזויים פסולים מדבריהם, כגון האוכל בשוק לפני הכל, וההולכים

קכב) א. ע"פ דברים יט, טו. **ב.** ע"פ משלי כט, ד. **ג.** רמב"ם הל' עדות פ"ט ה"ב. חו"מ סי' ל"ה סי"ד. **ד.** רמ"א בחו"מ שם. **ה.** רמב"ם שם פ"א ה"א. חו"מ סי' כ"ח ס"א, ורמ"א שם. **ו.** הגהות מיימוניות שם פ"ה ה"א אות א'. חו"מ סי' כ"ח ס"א. **ז.** רמב"ם הל' עדות פ"א ה"ב. חו"מ שם ס"ה. **ח.** רמב"ם שם ה"ג. **ט.** שם פי"א ה"ט, ובהל' מלכים פ"ג ה"ג. **י.** רמב"ם הל' עדות פ"ג ה"ד. חו"מ שם סעי' י"א. **יא.** תוס' יבמות לא: ד"ה דחזו כתבא. **יב.** רמב"ם שם פ"י ה"א. חו"מ סי' ל"ד ס"א.

יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ עַיִן רוֹאָה וְאֹזֶן שׁוֹמַעַת וְיוֹדֵעַ הַכֹּל (עיין אבות פ״ב מ״א), וְזֶה שֶׁכָּבֵשׁ עֲדוּתוֹ אֵינוֹ מַאֲמִין בְּהַשְׁגָּחָתוֹ. לְכָךְ נֶאֱמַר 'וְהוּא עֵד', דְּהוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מב, ח) 'אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי', וּכְתִיב (תהלים ק, ג) 'הוּא עָשָׂנוּ וְלוֹ אֲנַחְנוּ', וְהוּא בּוֹחֵן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת יַעֲנִישֶׁנּוּ עַל זֶה, וְיִהְיֶה הַקּוֹלָר תָּלוּי בּוֹ (עיין רבינו בחיי ויקרא ה, א. ועיין אשל אברהם (בן חנין) מצוה קח).

סנהדרין ל״ז. רמב״ם הל׳ עדות פ״א והל׳ שבועות פ״ט והל׳ שגגות פ״י, ספר המצוות מצות עשה קע״ח, סמ״ג עשין ק״ח, סמ״ק סי׳ רל״ח, חושן משפט סי׳ כ״ה.

מִצְוָה קכג

דִּין קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד (מִצְוַת עֲשֵׂה נ״ד)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַקְרִיב קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד עַל חֲטָאִים מְיֻחָדִים, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה, ז, יא) 'וְאִם לֹא תַגִּיעַ יָדוֹ דֵּי שֶׂה וְהֵבִיא וְגוֹ' שְׁתֵּי תֹרִים וְגוֹ'. וְאִם לֹא תַשִּׂיג יָדוֹ לִשְׁתֵּי תֹרִים וְגוֹ' וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ עֲשִׂירִת הָאֵפָה'.

משנה הלכות

ערומים בשוק, והאוכלים מצדקה של עכו״ם בפרהסיא[יג]. וכל העובר על איסור לאו שיש בו מלקות פסול לעדות[יד].

לא העיד מי שחייב להעיד. עבר ולא העיד כשתבעוהו בעל דין או בית דין ביטל עשה, ואם כיחש ונשבע שאינו יודע לו עדות, ואפילו אמר התובע הריני משביע לכל מי שיודע לי עדות וכבשו ואמר אמן, חייב להביא קרבן עולה ויורד[טו]. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים הראויים להעיד ולא בנקבות.

קכג) החייבים בעולה ויורד. על שש עבירות מביאין קרבן עולה ויורד, ואלו הן, הנשבע שבועת העדות בין במזיד ובין בשוגג וחוזר בתשובה, הנשבע שבועת ביטוי בשוגג, המצורע שנטהר, והיולדת, והטמא שאכל קודש בשגגה, ונכנס למקדש בשגגה[א]. על ד׳ מהם מביא בדלי דלות, כלומר עשירית האיפה[ב]. מצורע ויולדת אין מביאין עשירית האיפה[ג].

ידיעת החטא. חייבי חטאות בטומאת מקדש וקדשיו, גזירת הכתוב

יג. רמב״ם שם פי״א ה״ה. חו״מ שם סעי׳ י״ח. **יד.** רמב״ם שם פ״י ה״ב. חו״מ שם ס״ב. **טו.** רמב״ם הל׳ שבועות פ״ט ה״א, והל׳ שגגות פ״י ה״א וה״ד. **קכג) א.** רמב״ם הל׳ שגגות פ״י ה״א. **ב.** שם ה״ד. **ג.** שם ה״ב-ג.

וּפֵרוּשׁ 'עוֹלָה וְיוֹרֵד' כְּלוֹמַר קָרְבָּן מְיֻחָד לֶעָשִׁיר שֶׁהוּא 'עוֹלֶה' בְּגָבְהָן וְיֵשׁ לוֹ מָמוֹן הַרְבֵּה, וּמְיֻחָד לֶעָנִי שֶׁהוּא 'יוֹרֵד' מִגָּבְהָן כְּפִי הֶשֵּׂג יָדוֹ.

מִשְׁפְּשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי עִנְיַן הַקָּרְבָּן הוּא לְהַזְכִּיר הַחוֹטֵא וּלְהָשִׁיב אֶל לִבּוֹ כִּי הֵרַע מַעֲשָׂיו וְשֶׁיְּבַקֵּשׁ מְחִילָה לָאֵל עַל הֶעָשׂוּי, וְיִזָּהֵר עַל הֶעָתִיד. וּמֵחָכְמָתוֹ בָּרוּךְ הוּא וּמֵחֶמְלָתוֹ וּמִידִיעָתוֹ קַלּוּת שֶׁל בְּנֵי אָדָם וּמְעוּט הֲבָנָתָם וְדַלּוּת כֹּחָם, הֵקֵל עֲלֵיהֶם הַכַּפָּרָה בַּחַטָּאִים הָאֵלֶּה לִהְיוֹת כְּפִי עֹשֶׁר בְּנֵי אָדָם וְעָנְיָם, לְפִי שֶׁכִּשְׁלוֹנָם קָרוֹב אֵצֶל בְּנֵי אָדָם. שֶׁאֵין סָפֵק אֲשֶׁר חֵטְא הַלָּשׁוֹן וְהַדִּבּוּר קָרוֹב וּתְמִידִי יוֹתֵר מֵחֵטְא הַמַּעֲשֶׂה, וְגַם עִנְיַן טֻמְאָה וְטָהֳרָה קָשֶׁה עַל בְּנֵי אָדָם לְהִזָּהֵר בָּהֶם. וּמֵהַתְמָדַת הָעִנְיָן וְקַלּוּתוֹ בְּעֵינֵי הֲמוֹן הָעָם הָיָה מֵחֶסְדָּיו בָּרוּךְ הוּא לְהְיוֹתָם מְבִיאִים כַּפָּרָה בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד וְאֹנֶס, וְאוּלָם הַנִּכְשָׁל בָּהֶם יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה בְּכָל כֹּחוֹ (חינוך). וְעַל דֶּרֶךְ הָרֶמֶז 'עוֹלָה' הֵינוּ הַחֵטְא שֶׁעוֹלֶה לְקַטְרֵג עַל מִי שֶׁחָטָא, 'יוֹרֵד' עַל יְדֵי הַקָּרְבָּן שֶׁהֵבִיא וְנִמְחָק עֲוֹנוֹ, וּמִזֶּה יִלְמַד גַּם כְּשֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם לְהִתְוַדּוֹת וּבְבִכְיִ וְלִמְחֹק עֲוֹנוֹתָיו (עיר מקלט (לידא) מצוה קכה). וְ'לֹא הִכְשִׁירָה הַתּוֹרָה הַתַּרְנְגוֹלִים לַמִּזְבֵּחַ מִפְּנֵי שֶׁהֵם בַּעֲלֵי זִמָּה' (רבינו בחיי ויקרא א, יד).

כריתות כו. רמב"ם הל' שגגות פ"י, ספר המצוות מצות עשה ע"ב, סמ"ג עשין רט"ו.

משנה הלכות

שצריך ידיעה בתחילה ובסוף, כלומר שידע שנטמא ויודע שזה קודש או מקדש, ואחר כך שכח שנטמא, או ידע שנטמא ונעלם ממנו שזה קודש ושוב נודע לו[ד].

דיני עני שהעשיר. עני שהביא קרבן עשיר יצא, עשיר שהביא קרבן עני לא יצא[ה]. הפריש מעות לקרבן עשיר והעני יקח שתי תורים או שני בני יונה, ויחלל עליהם המעות ויהנה מהן, עני שהפריש שתי תורים והעשיר יוסיף עליהם ויביא בהמה[ו]. והחינוך כאן כתב 'עני והביא כשבה או שעירה לא יצא ידי חובתו, והטעם לפי שאחר שריחם האל ב"ה עליו ופטרו בכך אינו בדין שידחוק עצמו להביא ביותר ממה שתשיג ידו, ובזה יקנה כל מבין עצה לבלתי עשות הוצאות ביותר מן הראוי לו לפי ממונו, למען כי בו סיבה לגזול את הבריות כשמבקש לימודו ואינו מוצא'

ד. שם פי"א ה"א. ה. שם פ"י הי"ג. ו. שם ה"י.

מִצְוָה קכד

דִּינֵי מְלִיקָה (לֹא תַעֲשֶׂה ע׳)

הַזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַכֹּהֵן הַמּוֹלֵק חַטַּאת הָעוֹף שֶׁלֹּא יַבְדִּיל רֹאשׁוֹ מֵהַגּוּף, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה, ח) ׳וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל׳. וְכָל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהִבְדִּיל אֲפִלּוּ עוֹבֵר בְּלָאו זֶה.

מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. כֵּיוָן שֶׁעַל יְדֵי הַחֵטְא נִבְדָּל חֵם וְחָלִילָה מֵאֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל, וְעַל יְדֵי הַקָּרְבָּן חוֹזֵר וּמִתְקַשֵּׁר בּוֹ, וְלָכֵן לֹא יַבְדִּיל עוֹד. וּלְפִי שֶׁהַחוֹטֵא הִקְשָׁה עָרְפּוֹ לְיוֹצֵר כֹּל יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לְפִיכָךְ קָרְבָּנוֹ נַעֲשֶׂה מִמּוּל עָרְפּוֹ, לְהַכְנִיעוֹ שֶׁלֹּא יְקַשֶּׁה עוֹד. וּמֵאַחַר שֶׁנִּנְבָּע רָאוּי הוּא לְהִדּוּר קָרְבָּן, וְלָכֵן ׳לֹא יַבְדִּיל׳, כִּי כְּשֶׁרֹּאשׁ הָעוֹף דָּבוּק עִמּוֹ הוּא יוֹתֵר מְהֻדָּר, וְרָאוּי לָנוּ לְהַדֵּר קָרְבָּנוֹ שֶׁל עָנִי בְּכָל כֹּחֵנוּ, דַּי לוֹ בַּעֲנִיּוּתוֹ, אֵין לָנוּ לְהוֹסִיף בְּדַלּוּתוֹ לְפָחֹת תֹּאַר קָרְבָּנוֹ. עוֹד טַעַם לִמְלִיקָה בְּגוּפוֹ שֶׁל כֹּהֵן מִפְּנֵי שֶׁהוּא חָשׁוּב

משנה הלכות

עכ״ל. ובמנחת חינוך תמה עליו עיין שם. ונוהג בזמן הבית בזכרים ונקבות חוץ מקרבן שבועת העדות שאין נוהג בנקבות, שאינן בת עדות. והעובר ולא הקריב קרבנו ביטל עשה זו.

קכד) מעשה המליקה. מצות מליקה כהן עולה על הכבש, ופונה לקרן דרומית מזרחית, ובחטאת העוף בקרן דרומית מערבית[א] וכל מקום במזבח כשר[ב]. אוחז בשתי רגלי העוף בין ב׳ אצבעותיו ושתי אגפיה בין שתי אצבעותיו, ומותח צוארה אל רוחב שתי אצבעותיו[ג], וחותך בציפורנו ממול ערפו המפרקת וחוט השדרה בלא רוב בשר[ד].

דיני לא יבדיל. וחותך השני סימנים ולא יבדיל הראש מן הגוף, ואם הבדיל פסול ולוקין עליו[ה]. ודעת רש״י[ו] דלא יחתוך רק סימן אחד, ואם חתך טפי הוה הבדלה, והרמב״ם[ז] והסמ״ג והחינוך סבירא להו דמותר לחתוך כל השני סימנים, כיון שעל כל פנים נשאר מחובר בבשר. לא הבדיל בשעת מליקה והבדיל אחר כך קודם הזאה, ואפילו לאחר הזאה קודם מיצוי הדם, עובר בלאו והקרבן פסול[ח].

שאר מעשי ודיני חטאת העוף. אחר מליקה אוחז בעוף ומזה דמו למטה

קכד) א. רמב״ם הל׳ מעשה הקרבנות פ״ו ה״כ, ופ״ז ה״ו. **ב.** שם פ״ז ה״ט. **ג.** שם ה״ח. **ד.** שם פ״ו הכ״ג. **ה.** שם פ״ז ה״ו. **ו.** חולין כא: ד״ה ואינו מבדיל בסימן אחד. **ז.** שם, ועיין כסף משנה שם. **ח.** מנחת חינוך.

כַּמַּת, לְפִי שֶׁמִּבָּשְׂתּוֹ וְהַכְנָעָתוֹ פָּנָיו לְמַטָּה וְרֹאשׁוֹ כָּפוּף, וְהַכֹּל דּוֹרְסִים עַל מוּל עָרְפּוֹ. עַל כֵּן יַחֲשֹׁב כְּנִמְלָךְ מִמּוּל עָרְפּוֹ וּכְהָרוּג יַחֲשֹׁב, וְרָמַז לוֹ בְּאָמְרוֹ 'וּמָלַךְ אֶת רֹאשׁוֹ' וְגוֹ'. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמַּחֲסִרוֹן מְזוֹנוֹ נִתְמַעֵט דָּמוֹ וְלַחוּתוֹ עַד שֶׁכְּמַעַט אֵין לוֹ דָּמִים, כִּי צָפַד עוֹרוֹ עַל עַצְמוֹ, וְזֶה הוֹרָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא יִתְקַבֵּל דָּמוֹ בִּכְלִי, כִּי אִם 'וְנִמְצָה דָמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ' (ע"פ ויקרא א, טו). גַּם רָמַז כִּי דַּם הֶעָנִי מִתְמַצֶּה מִדַּאֲגָתוֹ בְּקִירוֹת לִבּוֹ בְּהִרְהוּר דַּלּוּתוֹ (אלשיך ויקרא א יד-טו).

זבחים סד: סה. חולין כא: רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ז, ספר המצוות לא תעשה קי"ב, סמ"ג לאוין.

מִצְוָה קכה

לֹא יָשִׂים עָלֶיהָ שֶׁמֶן (לֹא תַעֲשֶׂה ע"א)

הִוְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יָשִׂים הַכֹּהֵן שֶׁמֶן בְּמִנְחַת חוֹטֵא עָנִי, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה, יא) 'לֹא יָשִׂים עָלֶיהָ שֶׁמֶן'.

מִשְׁרָשֶׁי הַמִּצְוָה. מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (מנחות ו.) 'תַּנְיָא ר' שִׁמְעוֹן אוֹמֵר בְּדִין הוּא שֶׁתְּהֵיֶה מִנְחַת חוֹטֵא עָנִי טְעוּנָה שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה וּנְסָכִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא חוֹטֵא נִשְׂכָּר, וּמִפְּנֵי מָה אֵינָהּ טְעוּנָה שֶׁלֹּא יְהֵא קָרְבָּנוֹ מְהֻדָּר'. וְאָמַר הַגָּאוֹן (מו"נ ח"ג פמ"ו) 'חֹסֶר הַנּוֹי וְהֶרֵיחַ מִן הַחוֹטֵא כְּאִלּוּ

משנה הלכות

מחוט הסיקרא נגד חוט המזבח במערבית דרומית, וממצה שאר הדם בקיר התחתון ויורד ליסוד[ט]. ומיצוי הדם מעכב, והעוף נאכל לכהנים[י]. ונוהג בזמן הבית בזכרי כהונה, וכל אחד מישראל שהבדיל חטאת העוף לוקה (ועיין לעיל מצוה קט"ו בעולת העוף).

קכה) מעשה מנחת חוטא. מנחת חוטא מביא עשרון סולת חיטים לא פחות ולא יותר, ומיעוטו מעכב את כולו[א]. ולא יתן עליה שמן ולבונה[ב]. ואם גיבלה במים כשרה, ד'חרבה' לא נאמר אלא משמן[ג]. טעונה הגשה במערב כנגד חודה של קרן דרומית

ט. רמב"ם שם. י. שם ה"ז. **קכה) א.** רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פי"ב ה"ה. **ב.** שם ה"ז. **ג.** שם הל' פסולי המוקדשין פי"א הי"ד.

יְעוֹרֲרֵהוּ לְתִשׁוּבָה. גַּם שֶׁיֹּאמַר לוֹ לִגְנוּת מַעֲשֶׂיךָ הָיָה קָרְבָּנְךָ חָסֵר מִכְּלָם׳ עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְתָמְהוּ הַמְפָרְשִׁים דִּבְרֵינִי מְלִיקָה בְּחַטַּאת הָעוֹף כְּתִיב (ויקרא א, יז) ׳וְלֹא יַבְדִּיל׳, וּפֵרְשׁוּ חֲזַ״ל (עיין ויק״ר ג, ה) כְּדֵי שֶׁיְּהֵא קָרְבַּן הֶעָנִי מְהֻדָּר׳, אַל תִּבָּהֵל לְהָשִׁיב, דִּתְרֵי מִינֵי עֲנִיּוּת יֵשׁ וּשְׁתֵּי סִבּוֹת יֵשׁ לוֹ. יֵשׁ עָנִי כְּר׳ חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא שֶׁדַּי לוֹ בְּקַב חָרוּבִין מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת[ח], וְהוּא נוֹלַד בְּמַזָּלוֹ הֶעָנִי דְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְיַסְּרוֹ כְּדֵי לְהַנְחִילוֹ מֵרֹב טוּב הַצָּפוּן לַצַּדִּיקִים, וְעָנִי כָּזֶה אֵינוֹ דַּלֵּי דַּלּוּת דַּעֲנִיּוּת מַעֲבִירוֹ עַל דַּעַת קוֹנוֹ, וְאֵיךְ יְבִיאוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶחָפֵץ לְהַצְדִּיקוֹ לִידֵי כָךְ, אֶלָּא הֲוָה בְּקָרְבַּן עוֹף. אֲבָל עָנִי מִסִּבָּה שְׁנִיָּה הוּא בְּדַלֵּי דַּלּוּת דְּ׳סֶלֶף בִּגְדִים יְשָׁדֵּם׳ וּמֵחֲמַת שֶׁרֹב דְּרָכָיו מְקֻלְקָלִים וְדַרְכּוֹ מְסֻלָּף כָּל כָּךְ אֲזַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְיַסְּרוֹ בְּדַלֵּי דַּלּוּת, וְכוּלֵי הַאי וְאוּלַי. וְלָכֵן בְּדַלּוּת אַדְרַבָּה צִוְּתָה הַתּוֹרָה שֶׁיְּהֵא קָרְבָּנוֹ מְהֻדָּר, אֲבָל בְּדַלֵּי דַּלּוּת דְּוַדַּאי הוּא בְּסִבַּת חֵטְא לֹא יְהֵא קָרְבָּנוֹ מְהֻדָּר (נחלת בנימין (אשכנזי) מצוה קכ״ו קכ״ז).

מנחות נט: רמב״ם הל׳ מעשה הקרבנות פי״ב, ספר המצוות לא תעשה ק״ב ק״ג, סמ״ג לאוין שכ״ח שכ״ט.

משנה הלכות

מערבית, ואינה טעונה תנופה[ד]. ולדעת הרמב״ם[ה] ורש״י[ט] הקמיצה אינה טעונה צפון, והתוס׳ בזבחים[י] מספקא להו.

איסור נתינת שמן. נתן עליה שמן בין קודם קמיצה ובין על הקומץ פסלה, ואינו עובר אלא לאחר שקדשה בכלי[יא]. ושיעורו בכזית[יב]. נפסלה המנחה ואח״כ נתן עליה שמן לדעת הרמב״ם[יג] עובר, ורבינו תם חולק בזה[יד]. נתן שמן על שיריה אינו עובר[טו]. נתן עליה שמן מצד אחד, אם יכול לסלק הקמח עם השמן אזי מוסיף קמח אחר להשלים השיעור וכשר, כן פשיטא ליה למנחת חינוך. ולדידי קצת צריך עיון בזה דילמא יש לומר כיון שנפסל מקצתו כבר נפסל כולו, וקצת ראיה יש מדברי התוס׳ שכתבו נתן מצד אחד שמן ומצד אחד לבונה פטור על הלבונה, כיון דמנחה פסולה. ועיין מנחת חינוך מה

ד. ע״ע חינוך מצוה קכד. **ה.** ברכות יז: **ו.** ע״פ משלי יא, ג. **ז.** שם הל׳ מעשה הקרבנות פי״ב ה״ו. **ח.** שם הי״ב. **ט.** זבחים סג: ד״ה מה חטאת טעונה צפון. **י.** שם ד״ה מה חטאת טעונה צפון. **יא.** מנחת חינוך. **יב.** עיין מנחת חינוך אות ד׳ מרמב״ם הל׳ פסולי המוקדשין פי״א הי״ב. **יג.** שם הל׳ מעשה הקרבנות פי״ב ה״ח, עיין מנחת חינוך אות ה׳. **יד.** תוס׳ מנחות ס. ד״ה יכול בשני כהנים. **טו.** רמב״ם הל׳ פסולי המוקדשין פי״א הי״א.

מִצְוָה קכו

לֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבֹנָה (לֹא תַעֲשֶׂה ע"ב)

הַזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לָתֵת לְבוֹנָה בְּמִנְחַת חוֹטֵא עָנִי, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה, יא) **'לֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבֹנָה'.**

מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בַּמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת. גַּם כִּי 'לְבֹנָה' פֵּרוּשׁוֹ מִלְּשׁוֹן לָבָן, וְאָמְרוּ (קהלת ט, ח) **'בְּכָל עֵת יִהְיוּ בְגָדֶיךָ לְבָנִים', וְהַחֵטְא הוּא הַפְּךָ זֶה דְּאָדָם הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ** (ישעיה א, יח) **'אִם יִהְיוּ חַטָּאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ'. וּבְבֵית הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ תּוֹלְעִין לָשׁוֹן שֶׁל זְהוֹרִית וּכְשֶׁנִּתְכַּפֵּר לָהֶם נִתְלַבֵּן״.** וְהַאי שֶׁהֵבִיא בְּדַלֵּי דַּלּוּת לְרֹב סִלְפּוֹ וַעֲדַיִן לֹא

משנה הלכות

שהקשה בזה, וי"ל דסבירא להו כיון דנפסל נפסלה כל המנחה, וצריך עיון. נתן כלי שיש בו שמן או לבונה על גביה אינו עובר ולא פסול[טי]. ונוהגת בזמן הבית בזכרי כהונה, ולדעת המנחת חינוך בכל אישי ישראל.

קכו) איסור נתינת לבונה. דיני המצוה, החוטא שמביא מנחה לא יתן עליה לבונה, בין קודם קמיצה ובין על הקומץ, ואם נתן עליה לבונה לוקה[ג]. ולוקט הלבונה אם יכול והמנחה כשרה להקריב[ד]. נתן עליה שמן ולבונה כאחת לוקה שתיים[ה], וכן אם הקדים ונתן הלבונה, ואח"כ השמן[ו]. אבל נתן עליה שמן ואח"כ לבונה פטור על הלבונה, דכבר נפסלה המנחה לדעת רבינו תם, אבל לדעת הרמב"ם חייב (עיין לעיל מצוה קכ"ה המחלוקת בזה). ואינו עובר אלא משעה שנתקדשה בכלי[ז]. נתן על השיריים לאחר שנקמץ אינו עובר[ח]. הנותן פחות מכזית לבונה אינו עובר ואין המנחה פסולה[ט], אפילו אינו יכול לחזור וללקטה[י]. ובשאר דינים השמן והלבונה אחד הוא.

הנכנס בין אצבעותיו בשעת קמיצה. ודע דבגמרא ביומא (מז:) בעי 'הא דביני בינים מהו', פירוש כשקומץ המנחה ונכנס מהסולת בין האצבעות אי הוא בכלל קומץ או שיריים, ולא איפשטא האבעיא שם, והרמב"ם לא פסק כברייתא זו, והאריכו האחרונים בזה וגם אני בעניותי בס"ד. אבל לכולי עלמא כהן הקומץ מחוייב להדביק אצבעותיו זו לזו כל מה שאפשר שלא יכנס

טז. שם הל' מעשה הקרבנות פי"ב ה"ח. **קכו) א.** יומא סז. **ב.** רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פי"ב ה"ז-ח. **ג.** שם הל' פסולי המוקדשין פי"א ה"י. **ד.** הל' מעשה הקרבנות פי"ב ה"ח. **ה.** ואם ליקט הלבונה לפני נתינת השמן עיין במנחת חינוך. **ו.** מנחת חינוך. **ז.** רמב"ם הל' פסולי המוקדשין פי"א הי"א. **ח.** שם הי"ב. **ט.** מנחת חינוך.

נִתְכַּפֵּר לוֹ כָּל חֶטְאוֹ עַד שֶׁיִּהְיֶה לָבָן. וְעַל זֶה רָמְזָה הַתּוֹרָה שֶׁשָּׁנָה הַכָּתוּב, דְּבַעֲשִׂירוּת וְדַלוּת כְּתִיב (ויקרא ה, י) 'מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא', וּבְדַלֵּי דַּלוּת נֶאֱמַר (שם, יג) 'עַל חַטָּאתוֹ'א, וְרָמְזָה הַתּוֹרָה דְּ'עַל חַטָּאתוֹ' הוּא דַּהֲוָה, וְלֹא 'מֵחַטָּאתוֹ' דִּכְבָר, לָכֵן 'לֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבוֹנָה'.

מראה מקומות במצוה הנ"ל.

מִצְוָה קכז

חֹמֶשׁ לְמוֹעֵל בְּקָדָשִׁים (מִצְוַת עֲשֵׂה נ"ה)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁכָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הַהֶקְדֵּשׁ אוֹ אָכַל תְּרוּמָה בְּשׁוֹגֵג יְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה, טו-טז) 'נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל וְגוֹ' וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ וְגוֹ'. וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן הַקֹּדֶשׁ יְשַׁלֵּם וְאֶת חֲמִישִׁתוֹ יוֹסֵף עָלָיו'.

מִשָּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. כְּדֵי לְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִקְּדְשֵׁי הַשֵּׁם וְיִהְיוּ נוֹהֲגִים בָּהֶם קְדֻשָּׁה רַבָּה וּמַעֲלָה, וְיִתְרַחֲקוּ מִן הַקָּדָשִׁים כְּדֵי שֶׁלֹּא יְטַמְּאוּ

משנה הלכות

ביניהם מקמח הקומץ, ולדעת קצת פוסקים כהן כחוש פסול לקמוץ כיון שנכנס מקומץ בין האצבעות, והרמב"ם ועוד מתירין בזה. ולכולי עלמא אם לא הדביק והרחיק אצבעותיו זה מזה וקמץ פסל. והמרומי שדה ביומא שם נעלמו מיניה בשעת כתבו דברי הרמב"ם (מעשה הקרבנות פי"ג הי"ג), ודברי המאירי בגמרא יומא שם, וצריך עיון גדול. ונוהג בזמן הבית בזכרי כהונה.

קכז) דין מעילה. הנהנה מן ההקדש בשוגג בין קדשי מזבח ובין קדשי בדק הבית בשוה פרוטה מעל[א]. ובכלל קדשי בדק הבית חרמי כהנים וחרמי שמים[ב].

כפרתה. סדר כפרתו, משלם קרן וחומש ומביא קרבן איל זכר בן שנה בשני סלעים או יותר (ולא פחות), ומקריבו אשם ומתכפר לו, והוא הנקרא אשם מעילות[ג]. ואין ממשכנין לחייבי אשמות[ד].

י. עיין פרדס מנם צדק צדקה צדיק מצוה קכז לא תעשה עג. **יא.** עיין רש"י ויקרא שם, יג. וכריתות כז: **קכז) א.** רמב"ם הל' מעילה פ"א ה"א. **ב.** משנה למלך שם פ"ה ה"א, עיין מנחת חינוך. **ג.** רמב"ם שם פ"א ה"ג. **ד.** שם הל' מעשה הקרבנות פי"ד הי"ז.

אוֹתָם, וְלָכֵן חִיְּבָתוּ תּוֹרָה לְהוֹסִיף חֹמֶשׁ וּלְהָבִיא קָרְבָּן (מצודת דוד (רדב"ז) מצוה ת). וְגַם הֱיוֹת כִּי טֶבַע הָאָדָם קָרוֹב אֵצֶל עַצְמוֹ וְלָמוּד לִנְטוֹת אַחַר הָאֲכִילָה וְלָחוּם עַל מָמוֹנוֹ, וְלֹא יִהְיֶה מְדַקְדֵּק בִּדְמֵי הַקֹּדֶשׁ לַעֲמֹד עַל אֲמִתַּת דָּמָיו, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין לוֹ תוֹבְעִין, וְיִרְצֶה לְלַמֵּד לְעַצְמוֹ הֱתֵר, עַל כֵּן חִיְּבָה אוֹתוֹ הַתּוֹרָה בְּחֹמֶשׁ לְתוֹסֶפֶת אַזְהָרָה (עיין רמב"ם הל' תמורה פ"ד הי"ג).

ב"ק קיא. מעי"ה יח.: רמב"ם הל' מעי"ה פ"א ופ"ו מתרומה, ספר המצוות מצות עשה קי"ח, סמ"ג עשין ר"י, יראים שפ"ו.

משנה הלכות

באיזה קדשים שייכת מעילה. קדשי קדשים מועלין בהם בחייהם ועד שנזרק דמן[ה], וקדשים קלים לאחר זריקת הדם באימורין[ו]. כל שיש בו היתר לכהנים אין מועלין בו[ז]. דם שחיטה אין בו מעילה, דאכתי לא נעשית מצותה[ח], ודוקא מעילה אין בו, אבל אסור מדאורייתא ליהנות בו קודם זריקה[ט]. לאחר שיצא לנחל קדרון נחלקו הפוסקים[י] אי מועלין בו דאורייתא או דרבנן. המועל אחר המועל בשוגג פטור שכבר נתחלל ההקדש בראשון, ואם הראשון היה במזיד האחרון בתורת מעילה[יא].

קרן וחומש. הקרן והאשם מעכבין הכפרה, ואין החומש מעכב הכפרה[יב]. והחומש אחד מד' בקרן, שיהא הוא וחומשו חמישה[יג].

שאר פרטי דינים. ספק מעל ספק לא מעל פטור מכל[יד]. כל הקדשים מצטרפין לשוה פרוטה למעול[טו]. המעילה מצטרפת לשוה פרוטה אפילו לאחר כמה שנים[טז], ואין יום הכיפורים מכפר אחצי שיעור (כריתות יח:). אין מעילה בקרקעות או במחובר לקרקע[יז] ובעבדים שהוקשו לקרקעות[יח]. מועלין בגידולי הקדש.[יט] דברים שאין בהם מעילה אלא מדברי סופרים משלם קרן ואינו מוסיף חומש ואשם[כ]. נהנה מהחומש לאחר ששילם חוזר ומוסיף חומש על חומשו, וכן לעולם עד שיפחות משוה פרוטה[כא]. וקיימא לן במעילה בשוגג יש שליח לדבר עבירה, ובמזיד לענין מלקות הוה ליה ככל התורה דאין שליח לדבר עבירה[כב]. ונוהג בזמן הבית בזכרים ונקבות והעובר עליה במזיד לוקה, ומשלם קרן לבד. ואינו נוהג בקדשי עכו"ם.

ה. שם הל' מעילה פ"ב ה"ב. **ו.** שם ה"א. **ז.** שם פ"ג ה"א. **ח.** שם פ"ב הי"א. **ט.** צל"ח ברכות לא. מנחת חינוך. **י.** רמב"ם וראב"ד שם. **יא.** שם פ"ו ה"ג. **יב.** שם פ"א ה"ד. **יג.** שם ה"ה. ושם הל' תרומה פ"י הכ"ו. **יד.** רמב"ם הל' מעילה שם. **טו.** שם פ"ה ה"ב. **טז.** שם ה"ד. **יז.** שם ה"ה. **יח.** שם ה"י. **יט.** שם ה"ו. **כ.** שם פ"א ה"ו. **כא.** שם ה"ה. **כב.** תוס' קדושין מב: ד"ה אמאי מעל, מנחת חינוך.

מִצְוָה קכח

מִצְוַת קָרְבַּן אָשָׁם תָּלוּי (מִצְוַת עֲשֵׂה נ"ו)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַקְרִיב קָרְבָּן לְמִי שֶׁנִּסְתַּפֵּק לוֹ אִם חָטָא בְּחֵטְא שֶׁחַיָּבִים עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת וְשִׁגְגָתוֹ חַטָּאת, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה, יז-יח) 'וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְלֹא יָדַע וְאָשֵׁם. וְהֵבִיא אַיִל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ לְאָשָׁם אֶל הַכֹּהֵן וְגוֹ' עַל שְׁגְגָתוֹ אֲשֶׁר שָׁגָג וְהוּא לֹא יָדַע'. וְזֶהוּ הַנִּקְרָא אָשָׁם תָּלוּי.

מְשָׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. מַה שֶּׁאָמְרוּ חַז"ל (כריתות כב:) שֶׁהַמַּפְסִיק חָמוּר מִן הַמַּזִּיד, תֵּדַע שֶׁעַל הַמַּזִּיד מֵבִיא חַטָּאת בַּת דִּנְקָא שֶׁהִיא מָעָה כֶּסֶף, וְאָשָׁם תָּלוּי עַל הַמַּפְסִיק מֵבִיא חַטָּאת בִּשְׁתֵּי סְלָעִים שֶׁהֵם מ"ח מָעִין כֶּסֶף[א]. וְהַטַּעַם לְפִי שֶׁעַל הַמַּזִּיד אָדָם מִתְחָרֵט עַל חֶטְאוֹ, וְלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹקִים

משנה הלכות

קכח) גדר המצוה. אדם המסתפק אם שגג בדבר שחייבין על שגגתו חטאת קבועה או לא שגג, מצוה להביא קרבן אשם תלוי[ב]. והוא איל זכר בן שתי שנים.

על איזה ספק חייב. ואינו חייב עד שיהא שם איסור קבוע, כגון אכל חלב ונסתפק אי היה בו כזית, או שהיו לפניו ב' חתיכות אחד של חלב ואחד של שומן ואינו יודע איזה מהם אכל, אבל היתה לפניו חתיכה אחת ספק חלב וספק שומן ואכלה פטור, שאין האיסור קבוע[ג]. אמר לו עד אחד מה שאכלת חלב היה, ועד אחד אומר לא אכלת חלב, והוא אומר איני יודע, מביא אשם תלוי, בא על ספק מקודשת פטור, ספק מגורשת חייב דאיקבע איסורא, ומכל מקום אינו איקבע איסורא ודאי, דאם כן בחטאת קאי[ד].

שאר פרטי דינים. נסתפק בהרבה איסורים מביא אשם תלוי על כל ספק, ובכל הדינים שוה לחטאת בענין זה[ה]. החייב אשם תלוי שעבר עליו יום הכיפורים פטור, ואפילו בא לו הספק ביום הכיפורים בין השמשות ואינו מביא אחר יום כיפורים כלום[ו]. היה מבעט ביום הכיפורים ואמר שאינו מכפר חייב להביא אחר יום כיפור אשם תלוי אם שב, דיום הכיפורים אינו מכפר אלא למאמין בו ובכיפורו[ז]. אכל חצי שיעור קודם יום הכיפורים, וחצי שיעור לאחר יום הכיפורים מצטרפין וחייב באשם תלוי, דאין יום כיפור

קכח) א. זבחים מח. **ב.** רמב"ם הל' שגגות פ"ח ה"א. **ג.** שם ה"ב. **ד.** שם ה"ג. **ה.** שם ה"ו. **ו.** שם פ"ג ה"ט. **ז.** שם ה"י.

לֹא תִבְזֶה' וְלֹא כֵן עַל הַפֶּפֶק שֶׁאֵינוֹ מִתְחָרֵט בּוֹ כָּל כָּךְ, וְנִמְצָא אָשֵׁם וְנָשָׂא אֶת עֲוֹנוֹ (עיין רבינו יונה ברכות ב. ועיין שו"ע או"ח סי' תרג בהג"ה). גַּם כִּי צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא זָהִיר וְיָרֵא חֵטְא וְיַעֲיֵן בְּכָל מַעֲשָׂיו עִיּוּן טוֹב לְבַל יִכָּשֵׁל בִּדְבַר עֲבֵרָה וְלֹא יֵקַל בְּעֵינָיו, לֹא כֵן אַחַר הַחֵטְא שֶׁכֵּיוָן שֶׁעָבַר עָבַר. וּבָא הַקָּרְבָּן 'אַיִל' לְרַמֵּז לְאֵילוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם[ח] אִישׁ הַחֶסֶד[ט], שֶׁמִּדַּת הַחֶסֶד הוּא שֶׁמְּגֵן עַל הַחוֹטֵא עַד שֶׁיְּוַדַּע לוֹ (עיין ילקוט יצחק (זאלר) מצוה קכט אות ב).

כריתות טו: רמב"ם הל' שגגות פ"ג ופ"ה, ספר המצוות מצות עשה ע', סמ"ג עשין רי"ד.

מִצְוָה קכט

מִצְוַת קָרְבַּן אָשָׁם וַדַּאי (דִּין שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן) (מִצְוֹת עֲשֵׂה נ"ז)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַקְרִיב קָרְבָּן עַל ה' חֲטָאִים יְדוּעִים, וְזֶה הַקָּרְבָּן נִקְרָא אָשָׁם וַדַּאי, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה, כה) **'וְאֶת אֲשָׁמוֹ יָבִיא לַה' אַיִל תָּמִים מִן הַצֹּאן'.**

משנה הלכות

מכפר על חצי שיעור'. נודע לו החטא אחר שהביא אשם תלוי מביא קרבן שלם השייך לאותו חטא[א]. ספק אכל כשיעור, וספק עבר עליו יום כיפור, אף דהוי ספק ספיקא חייב בקרבן. ונוהג בזמן הבית בזכרים ונקבות.

קכט) על מה בא אשם ודאי. על חמש עבירות אשם ודאי בא[א], א) ישראל התובע מחבירו ממון יותר משוה פרוטה המגיע לו, הן שגנב או גזל מאיתו או הלווה או הפקד איתו או שתבעו שכר שכיר או שום ממון בעולם (חוץ מקרקעות ועבדים ושטרות או קנס), וכפר הנתבע ונשבע לו על זה על שקר, ואחר כך הודה במעות, חייב להחזיר לו הקרן וחומש, ולהביא איל בן שתי שנים לאשם, והוא אשם גזילות[ב]. ב) אשם מעילות המבואר לעיל (מצוה קכז). ג) אשם שפחה חרופה, פירוש חציה שפחה וחציה בת חורין מקודשת לאיש, הבא עליה מביא איל בן שתי שנים[ג]. ד) על טומאת הנזיר מביא כבש בן שנתו[ד]. ה) מצורע כשנטהר מצרעתו מביא כבש בן שנה[ה]. אשבועת הגזילה

ח. עיין בר"ר מד, יד. **ט.** עיין זוה"ק ח"ג שב. ועוד. **י.** כריתות יח: משנה למלך הל' שגגות פ"ג ה"ט. **יא.** שם פ"ח ה"א. **קכט) א.** רמב"ם הל' שגגות פ"ט ה"א. **ב.** שם ה"ז. **ג.** שם ה"א. והל' איסורי ביאה פ"ג הי"ג-י"ד. **ד.** שם הל' נזירות פ"ו הי"א. **ה.** שם הל' שגגות פ"י ה"ג. הל' מחוסרי כפרה פ"א ה"ג.

מִשֶּׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה. כֵּיוָן שֶׁיּוֹדֵעַ חֶטְאוֹ וַאֲשָׁמוֹ יָבִיא כַּפָּרָתוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא יוּכַל לְהִשָּׁמֵט וְלוֹמַר לֹא הָיִיתִי יוֹדֵעַ, אֶלָּא יִתְבּוֹנֵן וְיָשִׁיב אֶל לִבּוֹ אֵיךְ מָלְאוֹ לִבּוֹ לַעֲבֹר אֶת פִּי ה', וְיִצְטַעֵר וְיִשְׁתַּדֵּל לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר עִוֵּת (טעמי מצות (לר"מ הכבלי) מצות עשה נז). **וּבְמֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה שֶׁלֹּא יֹאמַר הֲרֵי הֲשַׁבְתִּי אֶת הַגְּזֵלָה וְתִקַּנְתִּי חַטָּאתִי וּמַה לִּי עוֹד לַעֲשׂוֹת, הֲרֵי מָעַל. וְהַמָּשָׁל עַל זֶה, מִי שֶׁהִכָּה אֶת חֲבֵרוֹ וְנִתְחַיֵּב קְנָס לַמֻּלְךְ, וְנִתְפַּיֵּס עִם הַמַּכֶּה, וְלֹא נִשְׁאַר עָלָיו רַק תְּבִיעַת הַמֶּלֶךְ** (עיין חינוך).

הוריות ט. כריתות ט. זבחים נד: רמב"ם הל' שגגות פ"ט והל' מעילה פ"א והל' מגזילה פ"ו, ספר המצוות מצות עשה ע"א, סמ"ג עשין רט"ו.

מִצְוָה קל

וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה (מִצְוֹת עֲשֵׂה נ"ח)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזַל, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה, כג) **'וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל'.**

משנה הלכות

ואשפחה חרופה מביא בין בשוגג בין במזיד[ו], ועל המעילה אינו חייב אלא בשוגג[ז].

שבועת הפקדון. ודעת הרמב"ם וראב"ד דדוקא הנשבע בשם[ח], אבל הרמב"ן והרשב"א כתבו דבפיקדון חייב אפילו נשבע בלא שם[ט]. ואין חילוק בין נשבע בפני בית דין או שלא בפני בית דין[י], אלא שיהא בפני בעל דין או שלוחו[יא]. אם מחלו הבעלים הקרן והחומש מביא אשם לבד[יב]. אם מת, היורשין משלמין קרן וחומש מנכסיו, ומדרבנן מצוה לשלם משלהם, ואין מביאין אשם[יג]. תבעו חמץ שעבר עליו הפסח שאסור בהנאה ונשבע והודה, אף דתבעו דבר שאינו ממון בשעת כפירה, כיון דאילו נגנב צריך לשלם, ובאותו הכפירה פוטר עצמו, הוה ליה כפירת ממון וחייב לשלם קרן וחומש ואשם[יד]. ונוהג בזמן הבית בזכרים ונקבות, וגם דין להוסיף חומש אינו נוהג בזמן הזה.

קל) השבה בעין או דמים. הגוזל מחבירו משוה פרוטה ולמעלה והגזילה הוא בעין חייב להחזירה, ואם נשרפה או אכלה או נשתנה ברשותו של גוזל, חייב

ו. שם הל' שגגות פ"ט ה"א וה"ז. ז. שם ה"ח. ח. הל' שבועות פ"ב ה"ב-ג. ט. לחם משנה שם. י. רמב"ם שם פ"ז ה"ט. יא. שם ה"ו. יב. מנחת חינוך. יג. שם הל' גזילה פ"ז ה"ד-ה. חו"מ סי' שס"א ס"ז. יד. שם פ"ג ה"ד-ה.

חודש כסלו נתנדב ע"י

הרה"ח ר' אליעזר פרידמאן שליט"א

לעילוי נשמת אמו

מרת חנה בת ר' אליעזר ע"ה

נלב"ע ג' כסלו תש"ע